

Нова Европа

Периодична библиотека за државните проблеми на новия ред

д-р Валтер Функ
Министър на Народното стопанство на Райха
и Председател на Райхсбанк

Стопанският образ
на
НОВА ЕВРОПА

д-р Валтер Функ
*Министър на Народното стопанство на Райха
и Председател на Райхсбанк*

Съдържание:

❖ Д-р Валтер Функ - личност и дело	6
❖ Стопанският образ на нова Европа от Валтер Функ	7
❖ Търговски и стопански договори от д-р Карл Клодиус	21
❖ Основният въпрос: Европа - географско понятие или политически факт от проф. д-р Хайнрих Хунке	27
❖ Европейското индустриално стопанство от д-р Антон Райтингер	33
❖ Потенциалът на работната сила в Европа от д-р Филип Байзигел	42
❖ Към организиране на европейската стопанска общност от проф. д-р Хорст Иехт	47
❖ Европейското селско стопанство от проф. д-р Вьорман	50
❖ Съобщенията в Европа от държавния секретар Г. В. Кьонигс	56
❖ Европейски валутни въпроси от д-р Бернхард Бенинг	61

**Един стар свят се
разруши.**

Общността на народите се
циментира с кръвта на тази
война. Сигурен факт е, че нито
един буржоа няма да преживее
тая война. Само този, който ще
съумее да спои своя народ не
само в една държава, но и в една
социална общност, ще излезе
победител от войната.

*(Из речта на Фюрера от 30 IX.
1942 год.)*

Д-р Валтер Функ

Министър **Д-р Валтер Функ**, е роден на 18. VIII. 1890 год. в гр. Тракенен - източна Прусия.

Първоначалното си образование и гимназия завършва в Истербург, а в последствие университетското в Лайпциг и Берлин, по право, финанси, философия и държавни науки. След завършване висшето си образование Д-р Валтер Функ постъпва в редакцията на „Берлинер Бьорзен Цайтунг“ и от 1912 до 1930 год., той е бил главен редактор на казания вестник.

Д-р Функ е автор на редица трудове и съчинения от стопански, финансов и икономически характер.

В 1930 год. д-р Функ става личен стопански съветник на водача Адолф Хитлер и председател на комисията за стопански финансови и социални реформи при партията. В същата година той става член на Райхстага.

През март 1933 год., д-р Функ поема ръководството на печата при германското правителство, а през ноември 1937 год. той става министър на народното стопанство. На 20. I. 1939 год. беше избран за президент на Райхсбанк.

Със започването на днешната война Д-р Валтер Функ, като министър на стопанството и президент на Райхсбанк получи генерални пълномощия да ръководи и организира народното стопанство на Германия съобразно задачите и нуждите на войната и народната отбрана.

Д-р Функ притежава още титлата на почетен доктор от Римския университет, а също и от университета Кьонигсберг.

Стопанският образ на нова Европа

от Валтер Функ

*Министър на Народното стопанство на Райха и
Председател на Райхсбанк*

Днес европейските народи са изправени пред съдбоносен завои. Проблемите, които в настоящата война настоятелно искат своето разрешение, може да се каже без преувеличение, са от епохално значение. На хоризонта на воюващия фронт на изток, и при мълчаливите стражи на запад, се очертават вече въпросите за бъдещата културна и стопанска структура на нашия континент. Какъв смисъл би могла да има великата кръвна жертва, която са готови да принесат волево-творческите сили на континента, в съюз с единствената по рода си могъща и ударна енергия на Великия Германски Райх, ако не, **да осигурят най-сетне създаването на един социален ред в Европа?** Борците от фронта отправят към всички ни - политици, стопановеди и учени - апел и предупреждение: да подготвим с всички сили, още в периода на войната, голямото мирно дело на бъдещето.

Обществен труд и стопанска свобода

За да обхвана темата в едно единствено изречение, бих желал да кажа: **стопанският образ на Нова Европа**, тъй както се оформя сред огъня на настоящата Световна война, ще носи, два съществени белези: **обществен труд и стопанска свобода**, разбира се, не онази стопанска свобода, която е олицетворена в капитализма и отива към своя край в стопанство изгря някога за народите на Европа като голямо откровение. Днес той потъва в нищета, кръв и развалини. Какво ли не обеща на всички либералистичната идея за свободата!

Според либералистичната стопанска теория, стопанският живот се развива напълно тогава, когато отделните стопански индивиди преследват без спънка своите лични интереси. Държавата може да предостави хармоничното развитие на народното стопанство на свободната конкуренция, чрез което личният интерес на всеки поотделно трябва да ползува в края на краищата общността.

Що се отнасяше до международния стокообмен, очакваше се, че при напълно свободната търговия и влиянието на конкуренцията, всяка страна би произвеждала онези стоки, които отговарят най-добре на нейните естествени производствени условия. Всяка нация, според теорията, би могла да купува на свободния световен пазар там, дето е най-евтино, докато в същото време, тя самата би могла да пласира своите произведения, добити при минимални производствени разноси, благодарение на естествените й условия, със сравнително най-голяма печалба. Теоретически консуматорите биха могли да се запасяват с най-изобилни блага, предприемачите да вложат своята енергия, а работниците да потърсят работа там, дето биха намерили най-високо плащане. Изглеждаше, че мечтаното състояние, на така наречената, социална хармония, да е сигурно постигнато. **До тук теорията. Какво излезе, обаче, на практика?** Населението на Европа се увеличи през XIX в., т. е. в разцвета на либерализма, от 180 на 450 милиона души. тези хора требваше, общо взето, по-добре да се обличат, по-добре да се хранят и ползват от повече културни блага, отколкото по-рано. В случая, разбира се, решителна роля изигра машината, която тогава започваше

своя възход. Все пак, либерализмът може да претендира, че по силата на своя постулат на неограничен стремеж за печалби, подтикна извънредно техническия напредък. С право може да се твърди по-нататък, че либерално-капиталистическият стопански начин, въпреки все повече проявяващи недостатъци, в продължение на десетилетия, фактически до първата Световна война, се оказа жизнеспособен. Наистина, свободната търговия не се провеждаше неограничено, но митническите конвенции, на базата на привилегиите, едва ограничаваха стокообмена. Паричното и капиталово движение не познаваше никаква спънка и свободното разместване на работната ръка не бяха ограничения, които заслужават да се споменат. Международният златен стандарт, дирижиран, почти незабележимо от Англия, даваше възможност за една гладка парична размяна. Капиталът следваше увеличението и намалението на лихвения процент, а стоките - падането и качването на цените. Докато всички участващи стопански партньори бяха склонни да уважават комплицираните правила на тази система, изглеждаше, че е осъществена фактически пълна стопанска хармония.

Ако днес, поглеждайки назад, искаме да си представим стопанското положение преди започване на първата Световна война, тази мнима хармония ще ни се покаже като нищо друго, освен **едно достатъчно свободно съперничество между онези сили, самата природа на които ги тласкаше едни срещу други**. Единствено почти само неограничените възможности за разширение, които по онова време във всяко отношение още съществуваха, предотвратяваха едно по-раншно сблъскване на тези сили.

В огромния презокеански простор много нови области чакаха своето проучване. Неизчерпаемият човешки резервоар на Европа предоставяше не само работна ръка, но същевременно и купувачи за всички произведения на човешкия труд. Постоянно усъвършенствуващата се техника предлагаше винаги нови, неподозирани до сега възможности за развитие. Несъмнено е, обаче, че въпреки привидността на еднаквите шансове, отделните народи, както и отделните обществени слоеве, не извличат еднакви облаги от тази система. Английската морална система на един Хобс и Юм, която от Давид Рикардо се просмука до голяма степен от юдейския дух, се указа на първо място като извънредно сигурно и незабележимо действащо средство за полагане основите и осигуряване на британското световно господство. Когато започна разцвета на системата, английската индустрия беше отишла много напред. Тя започна състезанието с най-голяма преднина. При това, англичаните притежаваха още и най-голямата търговска и военна флота на света. Те успяха да се включат в съответен размер в световния стокообмен, и тяхната стопанска и политическа мощ растеше непрестанно. Всяко оживяване на стоковия обмен донасяше нови печалби. **Цял свят работеше като английски наемник** и англичаните бяха банкерите, фабрикантите, търговците, комисионерите и с една дума казано, полицаите на света.

Но да хвърлим сега един поглед на континенталните европейски държави. Всички те не бяха в състояние да извлекат и най-малката печалба от тази така прехвалена стопанска система. Големите държави вече страдаха под осезателната и здраво съградена конкурентна преднина на Англия. Малките пък бяха въобще само за това, да увеличават богатството на Англия и да бъдат доволни, ако паднеха за тях няколко трохи от английската софра. Югоизточните европейски държави лежах, обаче, преди първата Световна война, по периферията на световната търговия, макар че що се отнася до естествените производствени условия, сигурно те не бяха по-лоши от тези на много презокеански страни. Селскостопанската техника на държавите от югоизтока, както и техните съобщителни пътища, не бяха в достатъчна степен подтиквани от световното стопанско развитие. Породи се техническа изостаналост по отношение на

конкурираните производствени области, която гнетеше нивото на живота. Липсваха купувачи, които бяха готови да купуват постоянно и на стабилни цени по-големи количества, което да даде възможност за набавяне на машини и мелиорационни съоръжения. И след миналата пойна световните капиталистически сили оставиха съзнателно тези държави пак в тяхната стопанска изостаналост, за да могат да ги държат в политическа зависимост. Първа нашата съзнателна и пълна с разбиране търговска политика създаде тук в последните години една основна промяна. Търговската политика на тези държави се разви извънредно благоприятно от няколко години насам. тези държави бяха станали, така да се каже, първото опитно поле за практическото провеждане на нашите търговско-политически принципи и методи. И приложението на тези методи, това може да се потвърди с пълно право, е и за двете страни от чувствителна полза; даже, доведе до осигуряване жизнените нужди на същите страни.

Но вината на британо-капиталистическата епоха е още значително по-голяма. При всички народи, били те фаворизирани или онеправдани от либералистичното стопанство, последствията на системата *laissez faire* и специално на принципа за свободната търговия, се проявяват в тежки вътрешно-стопански поражения. Симптомите на болестта бяха навсякъде еднакви. Селското стопанство на индустриалните държави не беше в състояние да се наложи достатъчно срещу интересите на индустрията, търговията, банките и борсите. Свободата за препитание беше загубена, **едрото земеделие нарастваше в селото**, селячеството осиромасяваше и населението се движеше от селото към града и към чужбина. Един тънък, горен слой от индустриалци, банкери и спекуланти можа да натрупа на бърза ръка богатства и да си създаде една опасна, наддържавна сила, **защото с пари при такъв режим човек лесно можеше да купи всичко, а на първо място - общественото мнение.**

От друга страна, масата на индустриалния пролетариат все повече нарастваше. Засилващото се пък недоволство на този слой от населението го тласкаше към един лъже-социалистически марксизъм и комунизъм.

Всички тези признаци не обърнаха по-рано внимание, може би, само поради това, че господстващият лозунг на времето „да станем богати“, независимо как и чрез какво, правеше погледа равнодушен и неясен за фактите.

Несъмнено, либерализмът беше система на „свободата“. В случай че някой не можеше да намери повече работа или хляб в отечеството си, имаше „свободата“ да хваща света. А ако на една нация стопанството вървеше зле, тя имаше „свободата“ да прави борчове в Англия. Но този вид свобода беше толкова лошо морално обоснована, че, естествено, не можеше да бъде трайна. Какъв данайски подарък направи английската стопанска философия с обявяването на нейната либералистична идея за свободата, се показва в пълен ръст едвам когато стопанското поле, както за отделния човек, така и за народите, ставаше все по-тясно, когато последните колониални извори за сурови материали бяха разпределени, и когато борбата за пазари започна да взема все по-остри форми. Вплелият се в либералистичната система едър капитал, чрез картелирането, тръстовете, монополите и изкуствено поддържаните високи разноси на индустрията, загуби нужната еластичност. Тогава диктуваните от егоизма противоположни интереси не търсеха вече никакви компромиси и направо се сблъскаха с делата си тежест. **Много войни, създадени от това умствено състояние и от интересите на джоба, са довеждали до самоунищожението на народите!** За пример, да назовем испано-кубинските борби, които започнаха на 1868 г. и зад които стояха кубанските спекуланти и северо-американския захарен синдикат. Войната между Чили и Перу се водеше за чилската селитра. За тази война Чили сключи заем, гарантиран от

европейските банкири. Тези банкири си осигуриха предимство при експлоатацията на селитрените полета. Англо-бурската война уж беше колониална война. Но всеизвестно е, че специалните интереси на синдиката на златните мини на г-н Сесил Родес и борсаджиите от Лондон взеха участие в подпалването и продължаването на тази война. Не напразно народът говореше за война на борсата против бурите. Руско-японската война от 1904-1905 г. беше предизвикана от интересите на руския капитал в Манджурия и Корея. И Световната война от 1914-1918 г. беше, най-сетне, кулминационната точка на развитието на капиталистическата стопанска система, но едновременно с това и **началото на края**.

От времето на първата Световна война, в продължение на едно поколение, се дойде до една неумолимо жестока поука, поради която едни по-рано, а други по-късно разбраха, че идеалът на свободата на миналата епоха беше фалшив и гибелен. Война, инфлация, остри стопански кризи, глад и безработица. Тогава мнозина разбраха, че смисъла на стопанската дейност не е в егоистичното и безогледно трупане на печалби, а в изпълнението на една социална задача. Не е чудно, че тъкмо хората от средно-европейското пространство, които страдаха най-много под камшика на анти-социалната система, първи издигнаха един по-висок нравствен идеал на свободата.

В осигуряване на прехраната, на суровите материали, в освобождаване на стопанството от международните финансови интереси и конюнктурните зависимости, а така също и в доброволната подчиненост на отделната личност под водачеството на народната общност, виждаме ние днес новия идеал на една действителна стопанска свобода. Като първа задача, която авторитарните правителства на Германия и Италия дадоха на своите народи, бе, да положат, за общото благо, всичките си сили в доброволен общ труд под директивите на държавата, те пазеха също така своето стопанство, преди всичко, от експлоатацията на международните финансови сили. Борбата за национална прехрана и общо ползуване от суровите материали са вече въпроси от по-стара дата. Последната Световна война е научила европейските народи, че не е полезно да поверяват своята съдба на едно прекалено интернационално разделение на труда. Индустриалните държави изораха тогава последните квадратни метри необработена земя; предимно аграрно ориентирани държави побързаха с форсирането на индустриализацията си, за да могат да се самозадоволяват с индустриални произведения. И в двата случая, резултатите бяха незадоволителни. Особено индустрията на малките европейски държави живееше с мъка, в следвоенното време, зад високите митнически бариери, един живот колкото скъп за общността, толкова и безполезен.

Европейските народи можаха вече отдавна да разберат, че те живеят в една общност на съдбата, която, логически погледнато, допуска само едно заключение, а именно, континентална европейска взаимна работа. За такъв живот тогавашното време политически още не беше узряло. Държавите-победителки, от първата Световна война, с мирните договори от парижките предградия, бяха натрупали преднамерено толкова взривен материал, че не можеше и да се мисли за едно съществено съгласуване на интересите и за един конструктивен план от голям мащаб. Можеше да помогне **единствено пионерната работа**, която съзнателно насърчаваше стопанските връзки на Германия със северо-изтока.

Първо фашистката, а след това националсоциалистическата революция създадоха основите за един нов политически и социален ред в Европа. И първи Бенито Мусолини и Адолф Хитлер дадоха на Европа изгледите, да стане наистина европейска.

Най-после настъпи времето, когато народите в Европа, с осмислен стремеж към стопанска сигурност могат да тръгнат с решителни крачки към взаимно сътрудничество. След втората Световна война в европейския простор няма да има повече напрежения и материали за конфликти, които биха могли да оправдаят една изолация. Тогава никоя стопанска система няма да има тази сила да носи, както англо-американската, зародиша за драматични разпавии на народите. Никоя нация в Европа не може да достигне сама за себе си онази максимална стопанска свобода, която би отговаряла на всички социални изисквания. Тя винаги трябва да се опира на своите по-близки и по-далечни европейски съседи. Пръстенът на блокадата, който нашият противници са опасали около Европа, показва ясно, колко много отделните, държави са свързани помежду си за добро и зло. Една общност на съдбата ги държи наедно в голямо стопанско пространство. Това пространство, обаче, може да ги изхранва, облича и снабдява изобилно с всички нужни блага още повече, щом това и пространство бъде закръглено с включването на източно-европейските области.

Европейското стопанско пространство на бъдещето е имунизирано против блокада. Затова, никой не ще дръзне така лесно да го нападне. Преди малко аз вече казах: тогава стопанските войни повече няма да имат никакъв смисъл.

Идеята за големите стопански пространства се оказа жизнеспособна. Аз не виждам никаква сериозна пръчка, която да може да застане на нейния път, защото организирането на големите стопански пространства следва един естествен закон на развитие. Аз бих желал да обърна вниманието върху едно стопанско-историческо събитие, което, в малък мащаб има прилика с днешните тенденции на развитие. Около преди сто години, от едно множество от отделни локални стопанства, започна да се формира немското стопанско единство. То се осъществи на 1834 г. чрез немския митнически съюз и достигна до огромен стопански възход.

Какво беше преди? Който искаше да пътува из Германия, трябваше да плаща неизброими мита на цяла дузина държави. Всяка си имаше своя собствена финансова система, собствени пари, и се мъчеше да създаде свое независимо стопанство. Тогавашните отговорни мъже не искаха да разберат, че великите съседи Англия и Франция бяха напреднали стопански поради това, че бяха създали един стопански простор съответстващ на състоянието на техниката и съобщенията. Една от решителните сили, на която, все пак най-сетне, трябваше да се подчини идилията на малките държави, беше революционизацията на стопанството и съобщенията чрез техническия прогрес, преди всичко, парната машина.

Да вземем сега за пример, вместо Германия, цяла Европа. Така ние идваме естествено, чисто стопански погледнато, ако не до съвършено еднакви, то все пак сходни заключения. Пак е техническото развитие, което тика неудържимо към организирането на континенталното голямо стопанско пространство. Техниката предлага днес възможности, които, едно оставено само на себе си национално стопанство, не може напълно да използва. Електрифицираният континент, увеличената бързина на железниците, създаването на съобщителна мрежа и водни пътища, които след най-новото състояние на техниката, стоят пред неподозирани възможности за развитие, и преди всичко самолетът - всички те сближиха границите на държавите. Независимо от всичко това, в Европа вече са образувани, или готови да се образуват, огромни стопански простори. Собственият интерес на Европа не й позволява да стои на същото място, гдето се намиреше по времето на романтичните пощенски дилижанси. Несъмнено, трудностите за едно европейско стопанско единство са по-големи, отколкото онези, които немският митнически съюз трябваше да преодолее. Също и методите ще бъдат други, по-сложни, и сигурно няма да бъдат уредени с един

митнически съюз. **Въпреки това, европейското стопанско единство ще дойде, защото е дошло неговото време.**

Европейските производствени възможности

Че Европа фактически представлява едно отговарящо на всички изисквания цялостно стопанско пространство става ясно, когато се вземат предвид естествените производствени възможности на нашия континент.

Ако на първо време не вземем под внимание бившите съветски области, нашият континент си на бавя в достатъчно количество тъкмо най-важните за индустрията сурови материали, а именно, въглища, желязо, алуминий. Също и основата на изхранването е напълно задоволителна, имайки предвид засяването. Може за някои да звучи невероятно, че в 1939 г. почвата на Европа е дала 464 милиона двойни центнера пшеница и 246 милиона двойни центнери¹ ръж, като Съветския Съюз пак не се взема под внимание. Там, дето природата се е отнесла като мащеха към европейската земя, идейното богатство на нейните хора е търсило и намирало винаги изход. Напомням за изкуствената вълна, за производството на буна (изкуствен каучук), за бензина от въглища, за които Германия има образцово производство. Онова, което още липсва, ще бъде осигурено чрез тази война в европейския изток. Днес вече една по-голяма и най-ценна част от Съветския съюз е в наши ръце, и ние участвуваме с всичката си енергия, за да приобщим към останала Европа това необикновено богато със сурови материали пространство. Политическата форма на източното пространство ще бъде по-сетнешна задача. Народите на тези огромни пространства ще трябва за първи път да бъдат включени в европейския стопански ритъм. Те ще трябва също да се възползват от благоденствието на европейската цивилизация.

Големите стопански задачи, които има да се разрешават тук, са истински европейски задачи. Европа току-що надникна в Изтока. Чудовищното съветско въоръжение дава една представа, какъв извор на сурови материали може да предостави това пространство. Когато извънредно богатата с чернозем почва бъде направена, с модерните средства на селскостопанската техника, полезна за европейското изхранване, тогава Европа ще бъде предпазена **от всякакви блокади и кризи.**

Освен това, колониите в тропическите зони на Африка ще дадат онези блага, които наистина, ако и не абсолютно необходими, правят живота по-приятен и не бива да бъдат отнети на европейските народи с толкова висок жизнен стандарт.

А най-после, да се избегне всякакво недоразумение, ще подчертая, че ще има и световна търговия. Тази световна търговия не ще изглежда, обаче, като онова стопанско движение, което беше изпаднало в пълен хаос и служеше само да крепи господстващите позиции на няколко сили.

Проблемите за източноевропейския стопански живот не са още разрешени. Те не могат светкавично да се разрешат. За сега ние постигнахме един съответен стопански капацитет, който тепърва ще започне да се повишава.

Всички сурови материали, всички сили и енергия на стопанството трябва да бъдат мобилизирани в Европа. Това е задачата на новия стопански ред, който сега се ражда. Те, понятно е; нема да намерят днес или утре своята най-добра форма. Обаче, с течение на годините, ще бъде възможно, производството и нуждите на цялото европейско пространство да бъдат по-нататък съгласувани, за да се осъществят планомерно най-

¹ Центнер - мерна единица за тегло - 1 центнер е равен на 50 кг. (1 двоен центнер = 100 кг.) (бел. р.)

целесъобразните свръх възможности. Това ни поставя пред задачата да включим занемарените до сега производствени области. Тук имам предвид, например, че ние, чрез едно интензивно обработване на земята във Франция, добихме и ще добием по-нататък чувствителни свръх постижения.

Онези части от Европа, които и до сега са останали назад, трябва да бъдат подтикнати към интензивно стопанство. Индустриализацията на тези области, без съмнение, ще продължи, но с тази разлика, че всяка държава ще си създаде индустрия, която най-добре ще отговаря, както на нейните естествени производствени условия, така и на потребите на европейските пазари. В това направление се водят вече обстойни преговори между стопанските групи на различните европейски държави. Така най-голямата проблема за рационализирането на европейското стопанство ще бъде решена, щом нещата бъдат консолидирани и увеличението на производството постигнато.

Дирижирано от държавата стопанство и междудържавна общност на труда

Търговията между отделните държави тогава не ще изглежда като обикновена вътрешна търговия, защото за едно пълно отстраняване на митническите и девизните бариери, естествено, в близко време не може да се мисли. Наистина, тя, като търговия на гол-мото пространство, ще се ползува от всички предимства на едно държавно дирижиране на пазарите. Селянинът в Румъния, търговецът на дървен материал в Норвегия, градинарят в Холандия и датските птицевъдци няма да се опасяват, че стоката им ще остане непродадена. Те няма да се страхуват също, че няма да получат цената, която отговаря на техните усилия и труд. Те ще знаят тогава, че продажбата на техните произведения е осигурена чрез междудържавните спогодби, и че не е останало никакво място за спекулации и периодически кризи. Също и работниците на тъкачните станове в протектората, химическите фабрики във Франция и мините в Белгия няма да се страхуват от низки заплати и безработица. **Думата безработица няма да съществува повече в европейския стопански речник.**

Също и сред предприемаческите кръгове днес са вече налице обещаващи успехи, примери на една междудържавна обществена работа. Да си спомним за тясната взаимна работа на немските и италианските стопански кръгове, спогодбата между германската, италианската и френската автомобилни индустрии, взаимното немско-френско полагане основите на химическата индустрия, или на различните немско-унгарски, немско-румънски, немско-фински, немско-холандски, немско-норвежки общи предприятия. Да си спомним, също така, - бих искал да употребя веднъж думата - истинския европейски сговор в областта на целулозата, изкуствената коприна, изкуствената вълна, хартията. Всички тези неща днес са център на проучване и дообработване в Министерството на народното стопанство.

Трябва да се признае, че плановата система на стопанската обществена работа ще се нуждае по-нататък, от държавни директиви, естествено, в по-големи размери, отколкото сме свикнали да ги виждаме до сега в много европейски държави.

Ако дирижираното от държавата стопанство и междудържавните уговорки на стопанските отношения в Европа относно снабдяването със сурови материали, или групиране на производството и пласмента, както и ангажирането на работната ръка, усъвършенствуването на платежната и отчетна система и примерно представляват, така да кажа, един модерен аутобан с всичките възможни предпазни средства против евентуални нещастия и катастрофи, това не става, за да се движат по този път старите каруци на една страхотна бюрокрация и на един прекален колективизъм.

Да останем при картината: стопанската размяна по тези пътища трябва, доколкото не е необходима за общността една държавна интервенция, да остави работата на частните предприемачи. На тяхната инициатива, на техния изобретателен дух и на техните предприятия трябва да се даде най-голямата производствена възможност.

Всеки случай, държ. трябва да се погрижи, щото отношенията да не бъдат недисциплинирани. И ние трябва да се погрижим на недисциплинираните участници в тези отношения, които от безсъвестност или неразбиране излагат на опасност стопанството, да им се отнема правото на ръководство.

В останалото предприемаческата инициатива няма да намери никакво ограничение. Колкото и комплицираното стопанство на нашия век да се нуждае от държавно ръководство, все пак не може да се откаже подтикващата сила на предприемаческата инициатива. Тази инициатива ще бъде, обаче, не само - и това е човешки напълно понятно - събуждана и поощрявана от чувството за социална съвест и общност на предприемачите, но и от отмерената, според изпълнението, предприемаческа печалба.

Що се отнася до немското стопанство, в това отношение е дадено на другите народи очевиден пример. При нас производственият принцип е осъществен с редица правни мерки. Тук ви напомням само за държавната политика по отношение на премиите при държавните доставки. Тя с успех преодоля спънките за оформяване на цените, като взе под внимание костуемите разноси, и чрез възнаграждения на частната инициатива, под формата на признаване и даване на производствени премии, при заковани групови цени, придаде по-голямо значение на производствения принцип, отколкото досега. Държавното стопанско ръководство, може би, не можа да постигне нужното съвършенство при регулираната, според производството, конкуренция, обаче, все пак, тя се доближава до една най-целесъобразна форма.

Целта е, специалната дейност да се възнагради с отговарящо възнаграждение.

Междудържавен платежен обмен и европейска валутна система

Аз идвам сега до една друга проблема, чиито трудности са най-много надценявани, но която е също така разрешима и ясна, както току-що разгледаната. Това е редът на междудържавния платежен обмен и на европейската валутна система. В тази област имаме вече толкова практически опити, че можем да си съставим една представа върху досега избрания път. В европейския платежен обмен се породил, въз основа на едно примитивно двустранно уравнение на сметките, едно междудържавно регулирано изравнение на задълженията от по-съвършен ред, във формата на Multilateral Clearings. Разбира се, този платежен обмен е още значително отдалечен от своята идеална форма. Обаче, и днес още съществуващото, отчасти поради военните условия, регламентиране на стоковата и капиталовата циркулация, полака-лека ще бъде премахната, щом като междудържавния обмен на блага и произведения, по силата на други условия, бъде усъвършенствуван в желания обем. Това ще бъде още по-бързо достигнато, когато, необходимото планово дирижиране на външната търговия не се извършва повече по досегашния начин, т. е. на най-детайлно регламентиране, а в рамките на конструктивни и за дълго време сключени търговски договори.

Наблюдавайки днешните условия, изглежда, че системата на уравнението притежава, наистина, един голям недостатък. Има ли една държава голяма нужда от внос, без да може тозчас да предостави съответното изравнение във формата на

експортни стоки, появява се, станалото вече пословично, клирингово салдо, чието разрешение и при наличността на multilateraler може да доведе до затруднения. Като пример, тук винаги вземат клиринговото салдо на Германия. Първо, трябва да кажем, че тук цифрата на дълга се взема винаги по-голяма, отколкото е фактически. Тази грешка в пресмятането се дължи на това, че не се вземат под внимание датите на платежните срокове за доставките на компенсациите. Като меродавно трябва да се вземе, че Германия създаде, от работническите слоеве на своето население, единствената по рода си победоносна армия с най-добрите войници и най-доброто оръжие на света.

При преговорите във връзка с клиринговите салда съм бил често твърде ясен и винаги съм подчертавал, че в никакъв случай не може да се гледа на нещата така, като че ли днешна Германия е несигурен длъжник. Това съвсем не е вярно. Естествено, че по причина на войната нашите нужди от внос на стоки от всички видове са значително пораснали и ще растат още. Нашето производство на потребителни стоки, а с това и вида и обема на нашия износ ще трябва да бъде нагоден, естествено, според производствените възможности на военната ситуация. Това са чисто военни последици. Обаче когато настъпи мирното време, ще бъде съвсем друго. Тези неща нямат нищо общо с нашата система. Това не е никакво доказателство, че тя не беше правилна или не може да функционира правилно. Сигурно и при европейското мирновременен стопанство, при едно продължително планиране, ще последват неизбежни клирингови и търговско-балансови салда. Тук сега се явява една особена задача за държавите, които имат по-силен стопански капацитет тези държави трябва да бъдат тогава в положение, да понесат тези салда толкова дълго, докато те в по-нататъшното развитие, примерно, в рамките на амортизации от инвестиране, разбира се, пак повече в стоки, от само себе си ще намерят изравнение. Германия е, естествено, винаги готова за една такава помощ. Тя е винаги в положение да стори това, благодарение големината и възможността за развитие на нейните пазари, тя е способна да поеме винаги в достатъчен практически мащаб европейския внос. От друга страна, нейната експортна способност ще достигне, след осигуряване на суровите материали и освобождаване на и днес още ангажирания от войната производствен капацитет, едно извънмерно повишение. **Когато с нашата крайна победа в днешната война, опасността от европейска война бъде премахната, тогава на Германия ще бъде много по-леко не само да догони, но положително и съществено да надмине цифрата на износа от 1913 г. от 10 милиарда марки.** И в едно такова външно-търговско поле Германия ще бъде винаги във възможност да гарантира на европейските държави една здрава опора и с това да поеме тяхната грижа за външната стойност на техните валути. Тогава ще започнат пак да функционират рамбурсните и полични сделки; банките ще намерят наново една нормална дейност във външно-търговските сделки; пазарната менителница ще бъде също пак валидна.

Но при всички тези разсъждения забравя се нещо твърде съществено: **центърът на тежестта на валутния стабилитет почива винаги в областта на вътрешната стойност на валутата.** Тук, войната носи със себе си известни пречки за развитието, защото когато, от една страна, производството на консумативни блага все повече и повече е отстранявано и отчасти напълно прекратено, расте, от друга страна, естествено, вследствие на огромните военни нужди, общото производство, а с него, от само себе си се разбира, расте силно и паричното обръщение. С ефикасните средства на едно дирижирано стопанство, преди всичко, с дирижиране на цените, ние заковахме валутата и ще я държим също и за напред стабилна. Към тези средства за дирижиране, принадлежат, естествено, още много други. Този е правилният път. Затова горният

пример, още в течение на войната, е следван и от другите държави. Успехът, разбира се, беше не навсякъде еднакъв. Контролирането на цените биваше често повече или по-малко проблематично. Дължи се на това, че в Германия ние имаме една особена изходна точка. Благодарение на дългогодишната възпитателна работа на национал-социализма, ние разполагаме с едно дисциплинирано население, едно отговорно стопанство и едно трудоспособно и неподкупно чиновническо тело.

От само себе си се разбира, че монетната политика не е едничкото средство за стабилизиране на валутата. Тя трябва да бъде придружавана при всички случаи и в същата насока от една политика на възнагражденията. Неизбежно необходимо е, също така, една строга, пестелива разходна политика при публичната власт и при частното стопанство, и преди всичко, едно разумно направляване на производството и пазарите, а също така на движенията на парите, кредита и консумацията. Всички тези неща ще бъдат уредени от нас по такъв начин, щото никакви сътресения да не се случват и не ще се случат.

Центърът на тежестта на военните финанси лежи, разбира се, върху данъчната страна. Ние винаги сме се грижили, поради социални съображения и съхранение на производствената воля, да не стягаме прекомерно данъчната ножица. Вие знаете, че Министерството на стопанството тъкмо по този пункт е винаги на поста си.

Остатъкът от свободната потребителна сила не трябва сега да се скита навън по пазарите, а да се из земе от пътя на кредита и направи полезна за военните финанси. Че немският народ при тези методи показва непоклатимо доверие, показват натрупаните големи спестявания. Обаче, трябва да бъдем наясно по това, че заковаването на цените само по себе си не значи още самото разрешение, а е само първата половина на разрешението, защото възникналите през време на войната свръх потребителни сили трябва да бъдат запълнени задоволително с консумативни блага, иначе би се явило пак отново едно такова силно покачване на цените, което би могло да доведе, след войната, до известни инфлационни прояви. Ние в Германия не се страхуваме от тази опасност. Щом бяхме в положение да произведем огромно количество военни блага, ще бъдем също в положение да произведем огромно количество от мирновременни блага и с това да навакса ме пропуснатото през време на войната. Обаче, не само за Германия, но и за всички държави тази проблема е на лице и също така разрешима. За това са нужни само достатъчно работни сили и достатъчно сурови материали. Със свършването на войната тази работна ръка ще бъде автоматически свободна, и суровите материали точно след войната осигурени, а именно, в европейския изток и колониите. Със засиления внос от вън и евтината работна ръка, валутите ще претърпят, и то още през време на войната, едно заздравяване. Тази връзка между валутния стабилитет, суровите материали и работните сили, трябва да се има винаги предвид. Защото който веднъж схване тази връзка, ще бъде убеден, че за нашата парична стойност не съществува никаква опасност.

Но, има още нещо към това: в новопридобитите области работата в мините е подновена, индустриалните заводи пуснати в движение, в отделни области има земи за заселване, търговията се намира пред големи възможности за развитие и т. н.

Сигурно не ще бъде лека задача днес, в течение на войната, да се докарат в стабилно равновесие, пострадалите повече или по-малко, отначало помежду им, а след това и в сравнение с извъневропейското стопанско пространство, валути на Европа. Обаче, тази задача само така ще се разреши, когато, първо, народното стопанство, а с това и вътрешната търговия, докарат в ред своите пари и след това по пътя на взаимната работа в търговската политика да доведат до съгласуване на

извънграничните стойности. Тази проблема не може да бъде разрешена според отдавна ръждясалата форма на златния автоматизъм. Ние в Германия в никакъв случай не ще опитаме още веднъж с така наречения златен еталон, който от времето на последната война загуби своя смисъл, който беше предал нашето стопанство на неконтролираното интернационално влияние и беше инструмент за подтисничество.

Това, естествено, съвсем не значи, че ние не признаваме преимуществото на стоката злато като изравнител на стокообмена. Аз съм твърдял толкова често: златото само по себе си не е нито лошо, нито добро, то зависи от това, как хората го употребяват.

Ние нямаме нищо против една здрава търговия с отвъдокеанските държави. Даже да разполагаме в нашите собствени колонии с всички важни сурови продукти, все пак бихме могли да си направим сметка за преимуществата чрез една изгодна костуема цена на продукта или по-евтиния транспорт при доставянето на едни или други презокеански стоки. Единственото, което ние искаме и ще избегнем, е да не попаднем още веднъж в механизма на едно световно стопанство от стария стил. Ние знаем много добре, че този вид световно стопанство е в открита или забулена форма, зависимо от англо-американското световно господство.

Осигуряване на европейското жизнено и стопанско пространство

Бих желал да не приключвам разглеждането на тази проблема, без да вмъкна още две предпоставки, които надхвърлят чисто стопанската и попадат повече в етическата и политическата област, и само върху които може да се базира една плодотворна и трайна стопанска общност.

Едното е осигуряването на европейското жизнено и стопанско пространство. Ние сме още в средата на войната, обаче, изминалата година ни донесе една съществена крачка напред. За първи път в историята, народите на континентална Европа, с малки изключения, показаха една безпримерна солидарност в борбата срещу най-голямата опасност, която е заплашвала никога техния живот и тяхната култура. Не само цяла Европа се намери под един общ възглед за Дирижирано военно стопанство, но се и бори със своите най-добри синове рамо до рамо за общото дело. И на

тази концентрирана сила не може да се откаже политически успех. Още повече, че на тази сила неприятелят не може да противопостави също равна или по-голяма по стойност. Аз подчертавам това изрично, защото тъкмо в последно време от английска страна се води пропаганда за мнимото превъзходство на техните материали. Тази пропаганда не е безопасна. Затова бих желал да опра ножа о кокала.

В една от последните си речи Фюрерът каза: „Когато четете понякога в вестниците за гигантските планове на другите държави, за техните бъдещи намерения и чуete за милиардни суми - спомнете си тогава за това, което сега ще ви кажа:

1. Също и ние сме впрегнали в служба на нашата борба един цял континент.
2. Ние не говорим за капитал, а за работни сили; и тези работни сили ние сме ангажирали 100 процентово.
3. Ако ние не говорим за това, то не значи, че ние не го вършим.”

Това, което тяхната пропаганда върши, пораждава и този, който претендира да познава американската мания за рекордни цифри.

Всички знаете, че американците трябва да имат винаги най-голямото, най-доброто, най-дебелото, най-дългото, най-бързото и т. н.

В тази алчност за рекорди президентът Рузвелт надмина всички. За това той има, впрочем, сериозни основания, а именно: той требваше да предложи нещо на своите съотечественици, тъй като в един и същи миг повиши надниците и увеличи извънредно данъците, а от друга, той се нуждае от едно утешение за всички болезнени загуби, които Съединените Щати понесоха в Тихия океан от светкавичните удари на японците. При това, господин Рузвелт обещава на всички, в цифри, онова, което Съед. Щати искат да произведат в бъдеще. Тези цифри са не само за специалистите, но и за всеки здравомислещ наблюдател още от пръв поглед смешни. Той, естествено, спекулира с това, че е много трудно за широката общественост една анализа на производствените възможности на Съединените Щати, а сравняването с нашата производителна сила удвоява тази мъчнотия, защото всяко производство на военни материали, естествено, е забулено в тайна. Още по-лесно е, мисли господин Рузвелт, да се подведе една нация, която от своята вяра в превъзходството на американската производителна възможност е направила своя религия и е решила тази вяра в производителната сила на Съединените Щати да разпространи като мит в целия свет. Да, и господин Чърчил живее, въобще, още с този мит! От развилите се дебати, обаче, в Америка, по отношение възможностите на американското производство, може да се види следното:

Според изявленията на сенатора Бърд, американските въоръжени сили са разполагали на 1. IX. 1940 г. всичко на всичко само с 56 наистина модерни четиримоторни тежки бомбардировачи. От тогава - изявленията на Бърд са направени по средата на м. месец - са били произведени даже по-малко от 200, вместо 500 самолети месечно, за които някога говореше Рузвелт, а хич да не говорим за фантастичните цифри, които споменава сега.

Цялата американска продукция на самолети, казва Бърд, е била за последната година по-малка от числото на съобщените унищожени самолети само за един месец на германо-съветския фронт. Според същия източник, в американската армия са наброявани към 1 септември 1940 г. 275 модерни леки танка и 18 средни. От тогава са произведени всичко 1 500 леки и 250 средни танка. Модерни тежки танкове нито съществуват, нито се произвеждат. Подобно е положението и с противоаеропланните оръдия. И с построяката на търговски кораби не е по-розово. Тонажът на новопостроените кораби в Европа възлизаше годишно, преди войната, на 2 милиона тона, от които над 1 милион в Англия и само 0,1 в САЩ. Сега сенаторът Бърд твърди, че за двете години война е построен по-малък тонаж, отколкото Англия е загубила от подводната война за два месеца. Но господин Рузвелт иска да построи 8 милиона тона!

Според някои изявления, миналата година в Съединените Щати е достигнат капацитет на строеж от 500 000 тона.

По повод проучването на програмата за въоръжение, сенаторът Мид заяви: всеки месец имаме 25 милиона фунта алуминий по-малко. Нуждите на въоръжението се нуждаят годишно от 1 200 милиона фунта, при което се надяват да получат 300 милиона от употребяван алуминий, който, естествено, не е неизчерпаем. Освен това, американците не са провеждали никога политика на резерви.

Сега следва затруднението по снабдяването с каучук и калай. Тук не само едно твърдение, а и един идеал на господин Рузвелт беше най-послед реализиран. След като японците със силата на своето оръжие, разтвориха вратите към британския калай и каучук, господин Рузвелт заяви след съвещанието в Атлантика, че след свършването на

войната няма да има повече никакъв монопол над суровите материали. Това не се хареса много на англичаните и беше пригладено от английския коментар.

Но, аз ще се повърна пак към указанието на Фюрера за работните сили, които ние мобилизираме в Европа. Тук се намира един твърде сигурен мащаб за сравнение възможностите на едната и другата страна, защото цялото богатство от злато не може да замести прилежните ръце, ако тези не са на лице.

Според статистиките, които, впрочем, са от преди войната, което, от своя страна, не е от особено значение, е видно, че днес Германия, заедно с възвърнатите области и включването на Генералното губернаторство и Протектората, разполага с 56,2 милиона работоспособни хора, а останалият европейски континент, без Съветския съюз, със 75,1 милиона. Това всичко заедно прави 131,1 милиона работоспособни лица. Срещу тях имаме 58,8 милиона в САЩ и 21,1 милиона в Англия. Всичко, значи, 69,9 милиона. Доминионите тук нямат никакво значение. Най-големият, Канада, има само 3 милиона работоспособни човека. Значи, превъзходството на Европа и тук също е явно, ако вземем под внимание и Съветския съюз, защото от около 65 милиона работоспособни хора на европейска Русия една голяма част днес вече не взема участие в оръжейното производство против Европа, а по-късно то ще бъде още повече. Напротив, днес ние можем вече една част, и наистина една значителна част, от тези работни сили да използваме за нас, защото каквото от работната сила и суровите материали напуска неприятеля, започва да работи автоматически за европейските народи.

Ако сега пък вземем индустрията и рударството, доказва се също, че работещите в индустрията и рударството в континентална Европа възлизат на около 54,6 милиона; в САЩ 18 милиона и в Англия 9,9 милиона, или всичко едва 27,9 милиона. Европейският капацитет е, следователно, двойно по-голям. И тук специално се отнася току-що казаното за Съветски съюз.

Американското стопанство е построено на движещата се лента. И измененията при нея - това всеки специалист може да ви потвърди - е по-тежко при промяна на програмата, отколкото при индивидуалната изработка. Освен това, производството на потребителни нужди е претърпяло под режима на Ню Дил тъкмо в последните години едно необикновено увеличение по отношение вноса на сурови материали.

Значи, относителното нагодяване на американското производство към военното стопанство, смятам, че не може да ни създава сериозни грижи.

Волята за европейска общност на труда

По-нататъшната предпоставка за едно трайно стопанско единство е сега само етическа; волята за европейска общност на труда, както се очертава тя сега под здравия натиск на военните отношения, трябва да е господстващия стопански възглед. Това значи, готовност да подчиним собствените си интереси на европейската общност и това е най-висшата цел, която ние изискваме от европейските държави, и за която ние се борим. Това значи, в отделни случаи, жертви, но от общите резултати всички народи ще се ползват.

Ние не държим, както Англия, на това, нашите търговски партньори да бъдат по възможност стопански слаби. Напротив, ние държим и желаем те да бъдат силни.

Един стопански мироглед изисква социална съвест и социално чувство за отговорност.

Новото европейско стопанство гледа на своя социален ангажимент като на благородна задача.

Войната на нашите дни, която не се води най-после само за един нов стопански ред, е същевременно и решителен стадий на една социална революция, която трябва да осигури на човечеството не само благоденствие, но и социална, етническа и политическа справедливост.

Търговски и стопански договори

от д-р **Карл Клодиус**
от Външното министерство в Берлин

Д-р Карл Клодиус - пълномощен министър и шеф на стопанския отдел при Външното министерство на Райха - е лицето, което води и сключва от името на правителството на Райха, всички търговски и стопански договори и споразумения с другите държави.

Д-р Клодиус е добре познат у нас, и голям приятел на българския народ, когото е опознал по време на своето пребиваване в България.

ЕПОХАТА НА СТАРАТА ТЪРГОВСКА ПОЛИТИКА

Търговската политика претърпя през последните 20-30 години дълбоки промени. До 1914 година под понятието „търговска политика” разбирахме само уреждането на основните стопански въпроси между отделните народни стопанства. Един търговски договор от епохата на класическите търговски договори обхващаше главно три важни области: 1) правото на свободна търговия и митнически и транспортни въпроси; 2) девизни наредби и споразумения относно плащанията; 3) търговските договори не бяха винаги решаващ фактор за изграждане стопанските отношения между отделните страни.

Първата съществена промяна настъпи през 1914 г., когато участващите тогава във войната държави, т. е. целия свят, имаха всички интерес да уредят своите стопански отношения посредством държавната интервенция, позволявайки износа само на онези стоки, които не бяха нужни на самите тях за воденето на войната, и от друга страна, позволявайки вноса само на артикули, необходими за военното производство и военното стопанство.

Непосредствено след Световната война настъпиха няколко хаотични години, когато изобщо практически не можеше да се мисли за една определена търговска политика. Този период от време се включва между годините 1918 до 1924. Стопанската съдба на Европа се определяше тогава главно от Германия. Наистина, много характерно е, че тогавашните ръководители на световната политика не можеха да схванат, че една победена Германия бе достатъчно силна, за да сложи над Европа печата на своята стопанска мощ.

През годините 1924-1928 дори до 1930 съществуваше схващането, че международните стопански отношения ще преминат пак към методите и устройството им от времето преди Световната война. Така, например, договора, който Германия сключи през октомври 1925 г. с Италия - първият търговски договор, който Германия въобще сключваше отново с една велика сила - на базата на стопанското равноправие, в своите основни положения не се различаваше съществено от някои от класическите договори от предвоенното време. Също и договора с Франция от 17 август 1927 г. не се различава в основите си от тази форма.

Вторият голям прелом в този характер на старата търговска политика беше това, което наричат общо, световно-стопанска криза, т. е. тази криза, която се появи на Ню Йорската борса в черния петък през месец ноември 1928 година, продължи с краха на

Кредитния институт във Виена на 13. май 1931 г., след това с банкрута на една голяма берлинска банка и намери най-силния си израз в обезценяването на английския фунт през септември 1931 г. Може да се каже, че през 1931 г. епохата на старата търговска политика намери своя край. До днес тази епоха не се е върнала.

Германската стопанска и търговска политика от 1933 г. насам

От 1931 г. насам методите се промениха. Аз вече казах, че в 1931 г. Англия искаше да посрещне тогавашните кризисни признаци с обезценяване. Германия тръгна по друг път, именно по пътя на направляването и дирижирано стопанство. Когато през 1933 г. националсоциализма пое властта, той намери вече първите крачки в това направление направени. Първата система на уравниванията беше създадена от страните на средна Европа.

Промените във външната търговска политика, предизвикани от войната

Принципите, които определят днешната европейска търговска политика, отговарят още приблизително на развитието, което преди малко описвах. Разбира се, по причина на войната, тук се чувства една нова нота. Много естествено, че воюващите народи бяха принудени да приложат в още по-голям размер едно еднакво дирижиране, преди всичко, на вноса и износа и разпределението на суровите материали. По само себе си се разбира, че всяка страна, която воюва, трябва да се погрижи на първо място да си достави за военното стопанство необходимите сурови материали. Излишно е да казвам, че това е една от най-главните предпоставки за успешното водене на всяка война. Успехът през последните 2¹/₂ години, който доведе германското въоръжение до едно постоянно и непрекъснато засилване, е най-очевиден. С това е дадено практическото доказателство, че тази проблема е решена за миналото. Че тя ще бъде решена и за в бъдеще, това ние го знаем.

Европейският въпрос за настаняване на работниците

Една значително голяма роля в рамките на нашата европейска политика играе във все по-голяма степен въпросът за работните сили. В последно време се премина, в още по-голям размер, към изравняването на работните сили, тъй както се премина към изравняването на суровини, било то въглища или други неща, т. е. работните сили от онези места в Европа, дето още съществува голямо количество от безработни, се изпращат там, дето още съществува нужда от такива. По този начин стотици хиляди работници отиват доброволно от едно място на друго, за да създадат и тук съща едно европейско изравняване.

Съобщителни проблеми

Един проблем, който играе голяма роля в търговската политика понастоящем, е този за съобщенията. И ой, естествено, е последица на войната. От само себе си се разбира, че трудностите, които са настъпили в някои морски съобщения, са увеличили значението на европейските вътрешни съобщителни линии и железопътни съобщения. Днес е еднакво важно да се определи, дали известни суровини се намират някъде, както и дали въобще могат да се транспортират от мястото, дето се намират, до мястото, дето ще се употребят. Резултатите, които германските държавни железници дадоха в

последните години в тази област са необикновени, защото по-голямата част от съобщителните пътища, поради географските условия, преминават през Германия, от изток към запад и от север към юг. Тъй също по-голямата част от трафика на европейските пространства, поради изоставяне на морските съобщения, легна върху германските пътища. Наистина, има редица други страни, преди всичко, в югоизточна Европа, които също показваха извънредни и необикновени транспортни постижения през последните години, особено по време на похода срещу Русия.

Въздействие на английската блокада върху Европа

Във връзка с това, интересно е да се провери, доколко английската блокада е повлияла върху Германия и Европа.

При започване на войната, от една страна Германия и от друга Англия и Франция, почувстваха на първо време чувствителен дефицит в своята външна търговия.

Свърх това, Англия загуби значителна част от континенталната европейска търговия, а Германия, напротив, по-голямата част на своята презморска търговия. В течение на 2¹/₂ години война се установи, че покачването на стоковия обмен в Европа беше толкова голям, щото в повечето страни цифрите на външната търговия достигнаха приблизително тези от предвоенното време, макар че всички са ограничени в един по-малък радиус на действие. Чисто цифрено взето, отчасти те са станали по-големи, отколкото преди 1939 г., но трябва да се има предвид и едно известно покачване на цените, което, от друга страна, трябва да бъде спаднато. Ако вземем това покачване на цените средно с 30%, макар че тези цифри, поради различията в развитието, са много мъчно за определяне, все пак може да се каже, че се стига горе-долу до фактическата стокова размяна между европейските държави, отговаряща на тая преди войната.

Принципи на общоевропейското сътрудничество

Като се продължи по този път, ще се дойде полека-лека до принципа за обща Европа. Началата на този принцип са впрочем доста прости. Те гласят в основата си така: това, което в Европа момее да се купи, трябва от Европа да се купи, и обратно: каквото има за продаване в Европа, трябва дотогава да се продава в Европа, докато тук, в Европа, има още непокрити нужди от тази стока.

Цялата работа прилича на колумбовото яйце и може да се изрази в едно единствено изречение. И ако всяко народно стопанство като цяло, както и всеки отделен участник в това народно стопанство следва този принцип, ще бъде създадено, по този начин, едно европейско стопанско единство в по-голямата си част вече без сложни съглашения и всевъзможни затруднения и компликации.

В този смисъл ние сме сключили вече договори с държавите от югоизточна Европа. На 4 декември 1940 г. аз сам подписах с Румъния договор, с които Германия се задължава да купува излишъците ѝ от зърнени храни също и след войната, на рентабилни за Румъния цени, независимо от цените на световния пазар. Европейските аграрни страни са освободени от грижата, че те сега само временно, в зависимост от една известна конюнктура, могат да продават в Европа своите излишъци от земеделски произведения; тази грижа няма да съществува и за в бъдеще. Германия и Италия, заедно, са в положение да поемат целия европейски излишък на зърнени храни. Но трябва да се сложат в сметката още и западните европейски индустриални страни. Може, следователно, да се каже, че Европа може в тези области горе-долу да се „балансира“, т. е. че няма да съществува нито грижата относно изхранването на Европа,

нито безпокойството и опасението, че създадената сега интензивна аграрна култура в юго-изтока ще бъде отслабена в бъдеще, понеже положението ще се промени.

Стопанската независимост на Европа

Един втори принцип, който се поставя за общото стопанско сътрудничество в Европа, е приблизително следният: Европа трябва да се направи независима дотолкова, че да може да живее. Би било утопия да се върва, че Европа, ако бъде направена стопански независима, ще може точно така да живее, както тя приблизително е живяла при една свободна търговия. Такава мисъл никога не е вложена в схващането за европейската общност и не трябва също и в бъдеще да се влага.

Европа не ще може никога повече да бъде подлагана на глад от никоя извън европейска сила. За съдбата на Европа в бъдеще това е, може би, по-важно, отколкото че нейното въоръжение е с няколко процента по-силно или по-слабо. Поради това, по-важно е, може би, какво ще се роди от тази война за сигурността на европейските народи и че тази независимост на Европа няма да бъде заплашвана от никакъв чужденец. Какво ще направи тогава Европа с тази спечелена по този начин свобода, това е един въпрос, който европейските народи има да разрешат помежду си и върху който аз също ще кажа още нещо. Най-същественото е първом, да се добие тази независимост.

Европа и световното стопанство

Бих желал сега да разгледам един трети основен въпрос, който се отнася до европейското бъдеще; това е въпросът за отношението на обща Европа към чужбина. Чува се често мнението, че за положението на Европа в световното стопанство би било вредно, ако се достигне едно истинско европейско стопанско сътрудничество. Тази сметка е грешна. Винаги се е доказвало, че големите стопански тела са по-силни и по-производително способни, отколкото малките, и е стар физически закон, че сумата на единиците е по-силна, отколкото силата на раздробените отделни единици. Това се отнася също и до политиката и много други неща. Отнася се също и до стопанството! До немския митнически съюз Германия беше една раздробена стопанска страна на най-малко 100, а може би, и повече отделни, малки области. Да се пропътува от Берлин до Кьолн, човек требваше да премине от 20-25 или още повече митнически граници. Никой не може да твърди, че стопанската сила на Германия, като цяло, е станала от това по-слаба, след като е отстранила тези митнически граници. По само себе си се разбира точно обратното. От 1800 г. до митническия съюз в 1836 г., Германия беше за останалия свят от стопанско гледище без особено значение. Големият стопански разцвет на Германия, под влиянието на гениалния труд на Лист, създаде, като първа стъпка на немското единство, немския митнически съюз. И тази първа стопанска стъпка към немското единство образува съществения етап и за политическото единство на немския народ. Голямото значение, което Германия, да кажем, спечели приблизително от 1876 г. насам в европейското пространство и след това в световното стопанство, би било немислимо без отстраняването на всички тези митнически граници във вътрешността на Германия.

Подобен пример представляват и Съединените щати. Те са един типичен пример на това, че големият стопански простор създава голяма стопанска сила, голяма покупателна сила и експортна възможност. Би било също безсмислица да се мисли, че Американските държави биха били от стопанско значение за останалия свят, ако те и днес още са разделени на отделни щати. Не ще съмнение, че именно стопанската сила и

стопанският интерес, който представлява Америка за останалия свят, е достигнат главно чрез създаването на това голямо стопанско пространство; не може да се разбере, защо тези еднакви неща, които важеха в миналото, да не важат и за в бъдеще. Не може да се разбере, защо едно по-тясно европейско сътрудничество да не доведе към същото засилване на европейското пространство в обмяната с другите части на земята, с другите континенти, както то доведе до едно засилване на немския стопански обмен, когато Германия се обедини стопански.

Впрочем, аз вече говорих за това, че да задоволява всички свои нужди, Европа съвсем не трябва да представлява едно цяло автаркично стопанство, а като второ на моята теза за това европейско стопанство аз казах: Европа трябва така да се оформи, че да не може да бъде подлагана на глад; следователно, да ѝ бъде осигурен един екзистенц-минимум от необходимите храни и сурови материали. Всичко що е над този екзистенц-минимум и което трябва да повдигне в бъдеще благосъстоянието, предимно на широките народни маси, ще зависи от по-нататъшната потребителна сила на народите и ще влезе в този процент, който ще се изрази като външна търговия на Европа с извън европейските пространства.

Вътрешни предпоставки на европейската стопанска общност

Стара истина е, че хората, които при стопански преврати са непосредствено засегнати, общо взето са консерватори. Забележително е, че в стопанството и стопанската история, макар в това стопанство да са живели така много революционни глави и мислители, все пак, официалното мнение винаги е било консервативно. Когато в 1931 г. се проектираше митническият съюз между Германия и Австрия, и реализира нето, на който беше възпряно от един френски диктат, едно голямо число от много добри немци във Виена ми доказваха, че митническият съюз би значил за Австрия разорение. Когато в края на 1938 г. последният безработен в Австрия беше вече един спомен, когато почти всички австрийски предприятия работиха с удвоено число работници, когато единствената грижа беше, да се получат толкова сурови материали, че да могат да бъдат построени нови фабрики, когато доходите на баланса в няколко месеца се бяха покачили, тогава напомних на някои от тях някогашния техен възглед.

Методите на европейската обща работа

Като заключение бих желал да кажа още няколко думи върху методите. Ние, националсоциалистите, не изпитваме особена любов към колективните интернационални конференции. В течение на последните 20 години аз взех участие в множество международни преговори с различни европейски държави, както от колективен, така и от единичен характер. Много от тях не дадоха очакваните резултати. Обаче, едно е сигурно: онези конференции, които дадоха положителни резултати, нямаха никога колективен характер, а се отнасяха само до общата работа на една отделна държава с друга. И когато се създава вътре в Европа една мрежа от един към друг, от тази мрежа ще стане една тъкан, защото едно множество от отношения на една държава към друга ще доведе най-после, вътре в Европа, до създаването на такава тъкан, която ще бъде по-плътна, отколкото така наречения ограничен договор с някакви си принципи, който практически е оплетен с толкова много условия и клаузи, че неговото приложение става илюзорно. Следователно, ще трябва да се върви към това, посредством все по-тясната обща работа на отделните европейски държави да се създаде най-сетне пълно стопанско сътрудничество. С време ще може да се премине

към тристранните договори, и прокара изравняването между отделните държави. Първом, обаче, ще се върви известно време по пътя на двустранните договори и споразумения.

Едно истинско омиротворено европейско стопанство може да възникне само чрез общата взаимна работа, чрез доброволната и приятелска съвместна работа на всички участващи европейски народи. Целта на една война съвсем не е да добие, каквото и да било в тази област с принуждение или сила. Това може да се постигне само чрез общото доброволно сътрудничество на всички страни в Европа за осигуряване благоденствието на техните народи.

Основният въпрос: Европа - географско понятие или политически факт

от проф. д-р Хайнрих Хунке

Председателят на съвета за насърчение на германското стопанство, проф. д-р Хайнрих Хунке, е един от ръководните стопански дейци в Германия. Още от 1929 г. той взема активно участие в стопанското и социално закрепване на германската столица, като бива избран за стопански областен съветник на националсоциалистическата партия. Проф. д-р Хайнрих Хунке посочи спасителния път, по който можеше да бъде изведен германският народ от стопанската криза след войната, а именно, чрез извоюването на по възможност най-пълна стопанска независимост във всички отрасли чрез увеличено национално производство. Проф. д-р Хунке е член на Германския Райхстаг и общински съветник на Берлин. Той е също така добре известен и у нас, в България, защото главно нему се дължи дейното участие на Германия в Пловдивския и Варненския панаири.

От началото на първата Световна война, Германия, а сега целия свят, преминаха в областта на стопанството и стопанската политика едно нагледно обучение, което колкото изпълнено с най-горчиви поуки за отделните хора и народи, толкова, от друга страна, ни дава възможност да предвиждаме перспективи от неочаквани размери.

В августовските дни на 1914 г. съществуваше още в целия свят факта, признат от теорията и практиката за най-висша истина, че стопанството представлява изолирана, опираща се сама на себе си, движеща се по свои собствени закони, жизнена сила.

Директорите на емисионните банки и търговците, професори и несведущи хора, виждаха в неспирно растящата световна търговия и световни сношения белезите и характера на нова стопанска историческа епоха. Днес, след 25 години, стопанството във всички държави в света е направлявано според принципи или нужда; всеки случай, автономните стопански закони са вече елиминирани функцията за народите. Теоретици и практики полагат сега усилия за ново разбиране и нови методи на стопанския и стопанско-политическия живот.

Ние в Германия требваше най-напред, а също и най-обстойно да се занимаем с проблемите за новото изграждане на стопанството. Ние бяхме също първите, които създадохме в националсоциалистическо схващане разбирането, че труда представлява фундамента и богатството на народното стопанство, и от там, правото на работа трябва да бъде винаги крайъгълният камък на всеки нравствен правов ред на бъдещето.

И ние знаехме, че това познание ще стане веднъж архимедовата точка, с която се премахва старото капиталистическо стопанство, така че по-добре би било да се правят от златните запаси консервни кутии, отколкото да се крият и пазят.

С принципа на бранноспособността като основа на целия живот не стои друго. Само свободни народи ще се радват сами на плодовете на своя труд. Обаче, един народ, който не притежава никаква свобода, ще трябва да се откаже върху част от своя трудов доход в полза на друг народ, който тоя му взема по пътя на силата. Защото хлябът не расте в безвъздушното пространство на едно отвлечено стопанство, а на нашата земя. И с това бранноспособност и хляб си принадлежат безусловно:

При обсъждане на европейското развитие, трябва да не се забравя на първо място, че прокарването на европейската стопанска общност е съвсем естествено и значи безусловно възможно възродително явление, един кратък стопанско-исторически преглед върху последните 450 години, които са изтекли от слизането на Христофор Колумб върху Коралските острови на западна Индия, дава ясно да се схване това

На първо място е неоспоримо, че Европа до 1492 беше живяла от собствена сила и при това беше изградила голяма своя култура и стопанство. Чисто стопански откритията нямаха никакво значение за европейското стопанство дори за следните столетия, освен внос на корени и благородни метали.

Всички нации на Европа имат дял от сътрудничество в откриването на чужди континенти. За тази цел, Германия постави на разположение свои организатори, войници и работници.

Характерът на световното стопанство

Не може да се отрече, че поради големите възможности в презморието, за едно невероятно кратко време Европа стана неинтересна за европейците. Още в началото на 19 век можеше, например, цялото производство на памук на Съединените щати да се пренесе от един кораб с тогавашни размери. Но все по-бързо и по-бързо базиса на изхранителни продукти и сурови материали се прехвърляше в Новия свят и другите континенти. Затова ние станахме такива, каквито сами се създадохме: материално зависими.

Това развитие не би било сега опасно, ако възникването на модерното световно стопанство значеше една реалност, едно трайно явление и ако не биха били препоръчвани еднаквите шансове за всички европейски нации. Това световно стопанство не беше, обаче, опиращо се на собствени сили реалност, то живееше от английското могъщество и едновременно превръщаше, до известна степен, европейските нации в провинциални области на английската световна империя.

Политическата слабост на континента предпоставка за английското световно господство

От решително значение беше това, че загубването на стопанската независимост на континента вървеше ръка за ръка със загубване на политическата независимост. Защото, в същото време, когато откритията разшириха нашия кръгозор с цел свет, политическия ред на нашия континент, който немската държава му беше дала в продължение на векове, и който гарантираше на всички европейски народи народностната, стопанска и културна ценност, се провали. С пропадането на германската държава центъра на тежестта се премести тогава в покрайните държави на Европа: в Испания, Франция, Холандия и най-после във Великобритания.

От най-голямо значение е, обаче, сега, че Великобритания, за да създаде и запази в сила съществуващият ред в презокеанските области, разглеждаше политическата слабост на континента като необходима предпоставка. Така, например, английският министър-председател Солсбъри при обосноваване принципа за равновесието на силите в Европа, казваше:

„Ние не се стремим към никакво териториално разделение в Европа, а само към разделения на превъзходството”.

В същия смисъл се изказваше и министър Идън на 20 ноември 1936 година:

„Голямата политическа отговорност на империята налага, съгласуване на нейната сигурност и независимост, и ограничаване до най-малките размери намесата ѝ в европейските работи; свободното положение на Англия доведе до това, да възприеме три главни принципа в отношенията си към Европа:

1. Не може да позволи на никоя сила да оспорва морското ѝ величие в Северно море и английския канал;
2. Не може да допусне малки държави да преминават в ръцете на по-големи сили;
3. Не бива да се допусне никоя велика сила да добие първенство на европейския континент, защото с това Англия би била застрашена”.

От тези изявления, които произволно могат да не разтягат е очевидно, че политическата слабост на континента се счита от Англия като предпоставка за стопанското господство. Ясно е казано, че всички световно-стопански планове на Англия ще трябва да смазват с всички разполагаеми средства всеки опит на континентална Европа да си възвърне политическата и стопанска независимост.

Модерната национал-икономия като британски идеен монопол

Към загубване на стопанската независимост и към принципа на политическото равновесие като трето идва, проникването в Европа на англо-саксонското стопанско схващане. Това англо-саксонско схващане се маскира в образа на модерната световно-стопанска теория и сполучи да добие значение и признание в практиката и университетските катедри.

То застъпва следните принципи:

1. Какво ще се случи стопански на земята, решава господството на пазара. Цената е отговорния регулатор в стопанската дейност; тя решава също какво следва да получат отделните индивиди и нации. Но ако това е вярно, то, естествено, няма повече място в стопанската практика за народни идеали, за нравствени отношения и за държавни нужди.
2. Който държи капитала, владее стопанските блага. Капиталът и капиталовото натрупване са командното място в стопанския живот на народите.
3. Интернационалната свобода на емигриране и преселване се превърна в парола. В бъдеще хората от всички раси и народности трябваше там да се установят, дето предполагат, че ще намерят най-добро място за стопанската дейност, т. е. там, дето биха имали на лице по-евтини производствени условия и по-евтини транспортни разноси.

Аз считам това господство на англосаксонското стопанско схващане като решителен фактор за английското стопанство, защото стопанското величие на Англия се крепи в края на краищата върху вярата на народите в истинността и валидността на английските принципи.

Като резултат се яви увеличеното разпокъсване на Европа. По само себе си следва, че даже в едно селско стопанство всички се зачитат и помагат един другиму: В Европа пък, от сега нататък, всяка държава, всяка професия и всяка дейност живееше според собствените си интереси.

Европа беше станала географско понятие.

Днес, обаче, Европа не може да съществува като географско понятие и основата за нейното съществуване е нейната политическа мощ и нейното съзнателно единство.

Категориите на европейската стопанска общност

Следователно, географското понятие Европа е на път да направи място на един политически факт. Решителните стопански категории на това развитие ще се състоят в това, че на мястото на индивида ще дойде народа, на мястото на световния пазар - жизненото пространство и на мястото на капитала организацията на труда.

Три принципа

Мястото на индивида се заема от народа. Това значи, че целта на стопанството става съвсем друга. Така явява се като естествена необходимост да се изключи необузданият стремеж за печалба като регулатор на стопанството и замести с правото за направляване на общността.

На мястото на световния пазар идва жизненото пространство. Когато искат да покажат нагледно разликата между тези две понятия и схващания, сравняват схващанията на техните двама най-големи представители: на Адам Смит и Фридрих Лист. Според теорията за свободната търговия на Адам Смит, чрез прилагането на свободната конкуренция всяка страна идва до положението да приготвява стоките, които най-евтино може да произведе. Тогава всяка страна може да купува най-евтино и продава при най-изгодна печалба. Според схващанията пък на Фридрих Лист, не интернационалното разделение на труда, а разделението на труда в страната дава възможност за най-големи производствени възможности, защото, според него, стопанството не се състои от аритметични стойности, от разменни стойности, а израства от наличието и настаняването на продуктивните народни сили и е равнозначно със събуждането на всички продуктивни сили на нацията. Ако схващанията на Адам Смит и Фридрих Лист биха се подредили като схема, би се получила следната картина, а с това и съвършено ясна представа за противоположността на стопанските схващания:

Адам Смит е представител на теорията за пазаря, Фридрих Лист е представител на теорията за продуктивните сили.

Най-голямата стойност при Адам Смит е разменната стойност, при Фридрих Лист продуктивната сила.

Пътят към благосъстоянието е при Смит интернационалното разделение на труда, при нас обединението на продуктивните сили.

Целта на свободната търговия е за Адам Смит хармонията на всички индивиди, при нас развитието на всички сили на народа.

Идеята при Адам Смит е космополитна, идеята на Фридрих Лист и при нас е политическа.

Не подлежи на никакво съмнение, че двата стопански възгледа са теоретично и практически основно различни и за това изходът на днешната война ще има за всички европейски народи извънредно важно стопанско и политическо значение.

Ясно е, че тези три принципа: общност вместо индивид, жизнено пространство вместо световен пазар, организация на труда вместо капитализъм ще укажат своето практическо въздействие.

На първо място, чрез изчерпване на продуктивните сили на народите, ще последва обща промяна на производствата в смисъл на тяхното разширение. Не ще се произвежда вече само това, което позволява световният пазар, но това, което допускат силите на народа и простора. Би могло почти да се каже, че на местото на свободата на стопанството стъпва свободата на труда.

Аз мога винаги да повтарям, че съживяването на юго-източните европейски пространства след 1933 г. показва без съмнение, как, благодарение на новите методи, узряха в тези страни конструктивни резултати, които не ще могат да бъдат оспорени от никоя страна. Германия не душеше във финансова зависимост своите източно-европейски партньори, не ги принуждаваше към финансови задължения, не изискваше обработването на монокултури, не подбиваше цените, а само купуваше, плащаше добре и с това освободи и разви продуктивните сили в тези страни в духа на Фридрих Лист.

Една нова епоха

Принципно две явления ще бъдат нови в бъдещата европейска общност, явлението работа за всички и явлението: покритие на жизнено необходимите блага от собственото пространство.

За мене не подлежи на никакво съмнение, че опитът на германския народ, че от собствена сила и въз основа на нови стопански познания е достигнал степента на работа за всички, ще даде и на други народи средствата за едно по-добро занимание, и че прокарването на големите европейски задачи, обусловени от включването на нови големи добивни пространства на континента, ще привлече сили в един размер, за които само малцина днес си правят една вярна представа. С това, обаче, европейските народи ще се освободят тогава от пролетарската безправност. От същото стопанско значение ще бъде искането да бъдат достижими ония блага, които са жизнено-необходими. Искането е ясно само по себе си, защото какъв по-друг смисъл би могло да има понятието за жизнения простор, ако не тоя на всегашен достъп до жизнено-необходимите блага. Развитието на всички собствени стопански сили на една нация и допълнението им чрез стопанското постижение на приятелски и достъпни и в тежък случай съседи са значи нормалните стопански основи и едновременно необходимите членове в осигурителната верига на всеки един народ. Значението на това искане е също така ясно.

Ясно е, че с тия въздействия на европейската стопанска общност започва една съвсем нова епоха за Европа. Ясно е също, че прокарването на новите начала ще трябва да преодолее много пречки.

Но ние не бива да се оставим да бъдем отклонени от каквито и да е пречки от пътя към създаване на жизнено-пространствена общност. По пътя към Нова Европа досега бе стигнато едно състояние, което е почти необикновено.

Общата нужда ни позволява да схванем общи европейски проблеми. И за мене не може да подлежи на съмнение, че никой народ на европейския континент не може да се изтръгне от голямото решение, за което днес се води борба.

За сериозността на часа, както и за големите възможности за цяла Европа не съществува никакво съмнение: ние всички се борим за нашия гол живот. Каквото

някога европейски хора създадоха през море, за повечето от тях е безвъзвратно загубено. Каквото ни остави съдбата - родина, семейство и място за работа, защитаваме сега на европейския континент. От нас зависи, дали ние още веднъж ще изградим един нов свят на европейски дух и европейска кръв и дали ще си осигурим нов живот и ново благополучие. Очертанията на тоя нов свят см пред нас. Дали сами ние ще изградим страната, зависи от нас, от нашата воля и от размаха на нашит сили. Ние трябва, както беше казал Фридрих Ницше, да бъдем преди всичко войници, за да не загубим като търговци нашия кредит.

Решителният фактор, обаче, по пътя към ново бъдеще за нашия стар континент ще бъде общата работа и взаимно сътрудничество. Аз вярвам сега, че общата работа на европейските нации в източното пространство ще поощрят и оформят европейската стопанска общност.

Европейското индустриално стопанство

от д-р Антон Райтингер

Д-р Антон Райтингер е роден през 1898 г. Своего образование е завършил във Висшето техническо училище в Мюнхен, и Висшето търговско училище при Мюнхенския университет, дето е получил докторат. До 1929 г. той е докладчик в Дирекцията на статистиката. От 1929 г. д-р Райтингер е ръководител на земеделско-стопанския отдел на И. Г. Фарбениндустри в Берлин. Той е автор на множество селско-стопански и социал-политически трудове.

Развитието на индустрията През XIX век

Континенталното европейско пространство, общо погледнато, е още предимно аграрно, с един съответно слаб зачатък на крупна индустрия. Индустрията, в съвременен смисъл на думата, се е развила в онези области на Европа, които още от отдавна се занимаваха с промишлена дейност, или които с богатите си и удобни железни и каменовъглени залежи, послужиха като опора на индустриалното производство във времето на парната машина. Поради това, днес ние можем да разграничим две големи линии на индустриалната концентрация. Едната, водеща от горна Италия, през Алпите, към горно-рейнските и фландърски градове. Втората се простира от Холандия - северна Франция - Белгия, през Рейнската и Рурската област и средна Германия, до полите на Карпатите; нейният път се обуславя от географското Положение на най-важните железни и каменно-въглени залежи. Всички области, които не отговарят на двете основни предпоставки на развитието на техниката, а именно: въглища и желязо - не вземат така също и участие в индустриалното развитие на XIX век. Световната индустрия се концентрира, следователно, при каменовъглените области от двете страни на Атлантика, в Англия, Съединените щати, в северна Франция, Белгия и Рейнската и Рурска области. Повече от три четвърти от промишленото и индустриалното население на континентална Европа е концентрирано в по-горе отбелязаните места. Затова, много по-късно, благодарение на откриването на нов извор на енергия - постройката на хидростанции - се създават, от двете страни на Алпите, и в далечния север на Норвегия и Швеция, индустриални пунктове от скромни размери. тези области развиват само малко индустриална дейност.

Техническо-стопанските степени на развитие

С тази картина на ръка, ние можем да възстановим, мислено, приблизителните степени на техническо-стопанското развитие на индустрията въобще. От еснафските цехове, чиято техническа основа беше ръчната ловкост, а стопанското им поле бе територията на средновековния град, се разви най-напред манифактурата, а с налагането на парната машина - фабричната индустрия. Ръчното производство беше изтласкано от по-голямата бързина и евтиния на машината, чиито нужди и разноски бяха от решаващо значение за бъдещето организиране, както на индустриалното производство, така и на цените на готовите стоки. С по-нататъшния преход от производството по поръчка, към капиталистическото стоково производство,

разноските, възгледа за цените, организацията на пазарите и въпроса за финансирането станаха меродавни за по-нататъшното развитие на индустрията.

Запитаме ли се, какво ни показва този кратък исторически обзор за нашето изследване на бъдещето европейско индустриално стопанство, на първо място стои фактът, че въпреки успешното революционизиране на всички стопански и технически предпоставки в XIX век - независимо от един силен процес на концентриране към средата на централна Европа - основната структура на промишлената и индустриална дейност в по-голямата част от нашия европейски континент се е изменила съществено. При все това, преди да направим нашето по-нататъшно заключение, ние трябва след този обзор на техническо-стопанското развитие, да хвърлим още един поглед и върху неговото политико-социално въздействие.

Политико-социални въздействия

Политическите и социални задачи на средновековното занаятчийство се регулираха всецяло от градските занаятчийски цехове. С появяването на манифактурата, а по-късно и на фабричната индустрия, които увеличиха значително богатството и могъществото на отделни страни, събудиха се и национално-политически интереси за тяхното по-нататъшно развитие. Този период започна с държавно подпомагане, покровителствени мита и завърши с ожесточената борба за нови сурови материали и пазари, колонии и постоянно нови сфери на влияния, тяхното революционно въздействие не се задържа само върху големите индустриални страни и не се ограничи само върху нашия континент, но успя да преобразува из основи политическия и социален образ на целия свет. След едновековна стагнация, в течение на 19 век населението на европейския континент се удвои, а жизненият стандарт и доходите на работническото се увеличиха петократно. Към края на 19 век две трети от земната повърхност и нейното население, се намираха в непосредствено владение, а остатъка в по-голяма или по-малка стопанска зависимост от Европа. Под европейското индустриално ръководство световното аграрно производство едвам се опеторява, световното индустриално производство се покачва двадесетократно, а световната търговия петдесетократно. Всичко това е дело на индустриалното развитие, което създаде капиталистическия империализъм, като същевременно му приготви съобщителни средства и оръжия за неговата експанзия по цялото земно кълбо. Въпреки това, едно вътрешно равновесие не бе достигнато. Причината е, че под блестящите външни успехи на капиталистическата производствена техника не се доглеждаха нейните социални последствия. Там, дето се беше развила индустрията, имаше една пълна революция в начина на заселването, в професионалните и класови формирования, в навиците за препитание, и естествено, в схващането за живота и духовните жизнени сили, неща, които не бяха повече в хармония с разбиранията на отиващия си обществен ред. През това време противоречията във външната политика на големите индустриални сили за нови сурови материали и пазари достигнаха своята кулминационна точка; бореха се и вътре, създадените в течение на по-малко от десетилетие, от фабричната индустрия, милионни маси на индустриалното работничество, най-напред за подобрене на своето социално положение, а по-късно за надмощие в държавното управление. На усилията от страна на предприемачите за стопанско споразумение, за картелиране на суровите материали и пазари, се противопостави, от страна на работническото, организирано в Интернационала, съзнателното отричане на всякакъв национален мироглед.

Втората последица, която можем да съзрем от този кратък обзор, е, че индустриалното развитие покрай техническо стопанската страна имаше и едно силно политико-социално значение, чието обществено разлагащо действие требваше да се държи под съответния контрол, ако не искахме да преживеем неочаквани изненади. Производително стопанската част, т. е. техническата и частно-стопанската във фабриката, беше бляскаво разрешена от предприятията на капиталистическата епоха, и съмнително е, дали една друга система би могла приблизително така добре да я разреши.

Загубване на индустриалното предимство на Европа в Световната война

Въпреки това, че светът беше здраво обхванат от организацията на капиталистическата система и от още не сломената сила на развитието на техниката, тези политически и социални разлагащи признаци на тогавашния обществен ред в никакъв случай не биха довели до проваляния, ако Световната война и нещастната политика на силите победителки не бяха унищожили предпоставките за запазване на съществуващата стопанска система. Дойде се до известните кризи на следвоенното време, рухването на световни стопанства и една безработица, надхвърляща цифрата от над 30 милиона души. Но, на това да не се спираме дълго. Обаче, тук ние трябва да отбележим една решаваща промяна. Докато до края на 19 век европейската индустрия, под ръководството на Англия, практически беше завладяла целия свят, сега, за по-малко от едно десетилетие, три нови големи центрове на индустриалното развитие се бяха появили; на американския континент Съединените щати, на източно-азиатския континент Япония и в европейския простор, под аспекта на една напълно нова система - Съветска Русия. Още в началото на 20 век повече от половината на индустриалното световно производство се концентрира в Европа; днес трите континента, Америка, Азия и континентална Европа, си делят по около една трета от световното индустриално производство.

Следната картина показва състоянието на индустрията в Европа и останалия свет, приблизително 15 години след края на Световната война.

Чрез Световната война в обшоевропейската периферия, и освен това, в почти всички задокеански аграрни и на сурови материали области, бяха решени тенденциите за индустриализация, които се бяха още значително увеличили в периода на стопанските кризи. Причинените от Световната война дълбоки смущения в международните парични и кредитни системи, разместване на платежния баланс между длъжници и кредитори, засилените аграрни протекционни стремления на старите индустриални държави, и не възприемане най-после на новите политически възгледи относно местото на държавното стопанство, имаха за последствие коренни промени в системата на интернационалните търговски отношения, а тъй също и върху индустриалното развитие. Освен това, поради тогавашното силно спадане на цените на суровите материали и земеделски продукти, по отношение цените на фабричните стоки и разликата между надниците и екзистенц-минимума в старите индустриални държави по отношение аграрните страни, така силно се увеличи, че тук, въпреки липсата на капитали, техническа изостаналост и други трудности, стана възможно приемането на едно собствено индустриално производство.

Причините бяха многостранни, резултатът, обаче, еднозначен. Докато производството на старите европейски индустриални държави, като Англия, Германия, Швейцария и Белгия, се намали с 20 до 30%, индустриалното производство на европейските аграрни страни се покачи с 50 до 100%, в презокеанските страни на

зеделски и сурови материали с 200 до 300%, а в Съветска Русия с 400 до 500%. Изобщо, в сравнение с развитието на презокеанските големи пространства и Русия, Европа беше останала относително толкова много назад, че при едно продължаване на това развитие, нейният жизнен и културен стандарт неизбежно беше подхвърлен на опасност. Понеже Англия, заради своите презокеански интереси, не съзна своите европейски задачи, или не беше повече достатъчно силна да ги вземе при сърце, континенталните европейски народи требваше сами да ги решат.

Преходът към държавно дирижиране и планиране

В борбата с тези общо стопански и социални разлагащи явления, поради които индустриалното превъзходство на Европа, в течение на нашето поколение, окончателно се загуби в полза на презокеанския свет, появи се в континентална Европа най-напред сред социалните и политически области дълбоки вътрешни промени, които указаха своя резултат и върху стопанската област. Изхождайки от Германия и Италия, идеята за един нов ред на стопанството, подчинено на държавно-политически мироглед си проби път и превъзмогна системата на капиталистическия либерализъм чрез признаване на държавно дирижирано и планирано стопанство. При все това, ние трябва да съзнаем, че в противоположност на развитието на 19 век, не техническо-стопански, ами политико-социалните жизнени сили доведоха до тая промяна. Три са възгледите, които владеят най-младото развитие на немското индустриално стопанство и които в рамките на едно бъдеще европейско индустриално стопанство ще бъдат също от значение.

1. Разрешение на социалния въпрос

Не машината трябва да владее човека, а човекът трябва да владее машината; не техническо-стопанското развитие - народа и държавата - ами нацията да направи полезни стопанството и техниката за своите цели. Създадената от индустриалното развитие работническа маса трябва да бъде взидана в народната общност, и така ще се изпълни прилагането на новия ред върху социалната страна на работата, обединението на работодателите с работниците в работнически фронт, организация на труда във фабриката, и промяна на всички наши възгледи върху правото, осигуряване и грижи за труда, закрила на труда и грижи за старците. С това наднационалните сили на развитие на техниката и индустриалното стопанство, ще бъдат поставени отново под националната контрола.

2. Вторият възглед е възгледът за пространствен ред и планово стопанство

Когато индустриалното развитие в либералистично-капиталистическата епоха се разпространи почти изключително, и според техническите и финансови възгледи, избираше местата с необходимите му сурови материали и пазари, както вътре, така също и извън държавните граници, водено само от принципа на най-евтините разноси и цени и гледаше на пространството като на свободен манеж за своите лични стопански интереси, днес индустриалното развитие получи наново свой собствен живот в рамките на държавната политика за пространството. За нуждите на народната политика, военно-стопанската сигурност и културните възгледи, индустриалното производство беше впрегнато в организирането на плановото пространство.

3. Третият възглед е обоснован от нуждата за едно основно решение на въпросите за суровите материали и пласмента

Техническото развитие през 19 век се обуславяше от въглищата и желязото. В нашия век, обаче, възникнаха многочислени нови основни материали, които са от решително значение, както за индустриалното, така и за политическото надмощие - петрол, сплави и леки метали, благородна стомана, каучук, азот, целулоза, предачни материали - и това развитие съвсем не е още приключено. С изключение на желязото, въглищата и леките метали, големите валежи на почти всички тези основни материали на модерното индустриално стопанство и световна политика, лежат извън границите на европейското жизнено пространство. В Европа се намират като наследство от развитието на миналото столетие, предимно духовни сили за научно и практическо познание, за проучване и индустриално обработване на тези сурови материали, и над всичко това, една свръх нужда за едно 300-милионно население с относително висок жизнен стандарт, от стоки за потребление.

Въпросът за осигуряване на европейската индустрия със сурови материали - било то по пътя на едно засилване на аграрното и минно производство на отделните страни, било то по научно-техническия път, като се произвеждат обмени и ерзац материали, както, например: гориво и каучук от въглища, азот от въздуха, влакнодайни материали от дърво, слама или папрат, синтетични мазнини и т. н. или, било то, най-после, по пътя на политическото и военно осигуряване на достъпа до тропическите области на сурови материали. Това става не само жизнен въпрос за европейското индустриално стопанство, но въобще за стопанското и политическо бъдеще на европейските народи.

Освен осигуряване на снабдяването със сурови материали, значителна роля играе също и въпроса за едно рационално производствено и пласментно оформяване на голямото пространство, вместо многото отделни пространства, защищавани със свръх покровителствени мита. Но с това ние навлязохме в средата на проблемата за бъдещето европейско индустриално стопанство.

Нова Европа и нейните общи възгледи

Първо, ние трябва да бъдем на ясно по това, че Нова Европа за сега е само един военен факт, който е създаден чрез германското оръжие в Европа и английската блокада срещу континента. Чрез войната срещу Съветска Русия то става една политическа концепция, която, освен значителните исторически моменти, намира днес своята главна спънка и стопански пречки в една производствена и консумативна структура, която е била построена на базата на изравняване на различните частични европейски пространства с трансокеанските пространства. Следователно, „Европейската стопанска общност“ не е още даден факт, а една политическа цел, която чрез грижливо обмисляне на стопански, технически и психологически мерки ще бъде, и то тепърва достигната с труд.

Не трябва да изпускаме из предвид още факта, че Европа се състои от редица исторически възникнали нации, които имат зад себе си едно дълго стопанско и политическо развитие и също тъй разсъждават върху един нов ред в Европа, имайки, при това, точно определена представа върху всички индустриални въпроси. И точно така, както нашите разсъждения и нашите идеи за един по-добър стопански ред са произлезли от нашите трудности и грижи, така също и идеите на нашият партньори и съседи са произлезли от преценката на техните собствени нужди и грижи.

При това, аз трябва да изтъкна най-напред няколко общи принципи, защото те еж, или ще бъдат, идейната основа на бъдещия европейски стопански ред, и защото стопанската политика на Райха и ръководните лица на германската индустрия са предприели вече. практическа работа на развитие по пътя на общо-европейското сътрудничество.

Аз ще си позволя да повдигна наведнъж три принципа, а именно, техническия, стопанския и социалния. Модерната техника е превъзмогнала меркантилния принцип на стопанската политика от миналото:

„На мен ми е по-добре, ако на съседа ми върви по-зле” и създала по такъв начин големи производителни сили, така че, принципът на едно регулирано стопанство в Нова Европа, които тези сили наистина могат да ползват, ще значи: „Аз съм само тогава по-добре, когато и на моя съсед върви по-добре”. Едно съществено рационално използване на пазарите е стопански по-леко в едно голямо пространство, отколкото в едно тясно пространство от многочислени митнически покровителствувани частични области, така че, получените чрез това стопански придобивки да могат да ползват всички партньори. И най-после, ние всички сме заинтересувани покупателната сила, жизнения стандарт и социалното положение на всички европейски народи да се подобри, а също и в бъдеще да бъде възможно по-нататъшно подобрене.

Вторият принцип е принципът за намиране работа за всички.

А именно, за работническите сили, естествените производствени основи и техническия капацитет. Специално от гледна точка на изявленията, които направих относно проблема за снабдяването на европейската индустрия със сурови материали и относно индустриалното надмощие, което Европа загуби след войната в полза на транс-океанските страни, това представлява една обща необходимост на всички европейски народи, ако те желаят да поддържат стопанското и политическо значение на нашия континент и високия жизнен и културен стандарт на жителите му.

Третият принцип е принципът на един действителен ред между производството и пласмента в общоевропейското пространство.

Тук, освен новите пространствено-стопански възгледи, най-силно ще се очертаят старите индустриално-стопански предпоставки на миналото. Бъдещето развитие на индустрията, според възгледите, на национална автаркия, не бива повече да бъде разпилявано на малки пространствени части.

Една друга важна проблема за новия ред в европейското индустриално стопанство лежи също така в областта на външната търговия с индустриални стоки и регулиране на цените на пазарите. Трябва да се прави разлика между пазарите на вътрешното производство, и пазари, които трябва да бъдат достъпни за общото европейско производство вън от континента.

Ако ние разгледаме под ъгъла на тези принципи за общата работа, работа за всички и голямо пространствения ред в производството и пазари, тогава, без съмнение, в бъдещето развитие на европейското индустриално стопанство ще възникнат нови импулси на развитие не само за старите индустриални страни, но също така и за предимно аграрни области на Европа, които могат да доведат до повишаване на жизнения стандарт на всички европейски страни. Най-важният принцип при това трябва винаги да бъде, отделните части да образуват здраво производствено и консумативно тяло, независимо дали се има намерение за поддържането на митнически граници или на една митническа общност.

Различията в грамадните отделни пространства

Континентална Европа се разделя, - общо погледнато, - на пет географски свързани пространства.

1. Централно-европейска (в същност Великия Германския Райх) сега с 900 000 кв. км. и 117 мил. жители.

2. Западна Европа (Франция, Белгия, Холандия, Швейцария) с 640 000 кв. км. и кръгло 60 мил. жители.

3. Югоизточна Европа (Словакия, Унгария, Хърватско, Сърбия, България, Румъния) с общо 770 000 кв. км. и 55 мил. жители.

4. Южна Европа (Италия, Испания, Португалия, Гърция) 1,0 мил. кв. км. и кръгло 85 мил. жители.

5. Северна Европа (Дания, Норвегия, Швеция, Финландия) с 1,2 мил. кв. км. и 17 мил. жители.

Тези пет пространства имат съвсем различна стопанска и социална структура и също така се различават в своите досегашни външно-стопански отношения не само с континента, но и с презокеанските големи пространства. Централно-европейската област е предимно индустриална с гъсто население върху едно пространство, в което процесът на съгъстяването води към намаление на селския елемент. Тук са заети в промишлена дейност около две трети от населението, докато в останала Европа преобладават земеделието и неговите отрасли.

В нашето голямо стопанско пространство раждаемостта и гъстотата на население се увеличава силно от запад към изток и от север към юг, докато големината на прихода и покупателната сила в същото направление бързо спада. В най-крайната точка на запад ние имаме една свръх смъртност от 0,5 до 1%, в крайния юг и изток пък едно увеличение от 15 до 20% на населението. Гъстотата на аграрно-стопанското население, т. е. числото на селското население на кв. км. селскостопанска полезна площ, в запад и север се покачва от 40-50, а в юг и изток от 80-100, горе-долу, двойно. Ако имаме предвид, че обработваемата площ в изтока е достигнала едва само половината на обработваемата площ в средна и западна Европа, и освен това, цените см чувствително по-ниски от нашите земеделски цени, тогава вече можем да си извадим заключението, че покупателната сила на юго-източните европейски области за индустриални продукти на човек, може би, достига едва само една осма до една дванадесета от консумативната сила в средно или западно европейското пространство.

Във външното стопанство на целия европейски континент между нормалните обстоятелства най-важна роля играе нуждата от индустриални сурови материали и пласмент на индустриални стоки, докато размяната на хранителни и потребителни блага силно спада. От вноса на континентална Европа се падаха преди войната около беше 2 милиарда райхсмарки за сурови материали и само 1,3 милиарда райхсмарки за хранителни и потребителни блага, докато при готовите стоки съществуваше един износен излишък от 4,2 милиарда райхсмарки. Докато, значи, снабдяването с хранителни средства при новия ред на континентално-европейското голямо пространство ще бъде предимно дело на вътрешно-европейското производство, а заедно с това и вътрешно-европейска стопанска политика, снабдяването с индустриални сурови материали и пласмент на фабричните стоки предполага също, за в бъдеще, една силно външно-стопанска връзка на европейския континент с другите големи пространства, особено с Азия и Африка.

Ако ние подчертахме тука, от една страна, различията и с това разнообразните интереси на отделните партньори на европейското голямо стопанско пространство, тогава ние трябва, от друга страна, още повече да съзнаем общите интереси на всички европейски народи.

Поглед върху съотношенията на силите на борещите се велики държави

След като ние така изчерпателно се занимахме с предпоставките и идеите на едно бъдещо европейско и индустриално стопанство, трябва да хвърлим още един кратък поглед на извън европейското пространство и съотношението на индустриалните сили на изправените днес една срещу друга велики коалиции - на европейско-азиатската група на тристранния пакт, от една страна, и англо-американо-руски блок - от друга.

Изхождайки най-напред от числото на заетите в индустрията хора, става ясно, че двете големи групи разполагат вътре в контролираните от тях жизнени пространства с почти еднакво число хора, заети в рударството и индустрията, което е към 65 милиона, Челните сили на двете коалиции - Германия и Съединените щати - и също двете втори по величина сили - Япония и Англия - се намират приблизително в еднакви цифри, така че, двете съюзнически Двойки, всяка с по 30 милиона, идват в равновесие. При това, в противовес на Съветска Русия с около 15 милиона, Италия и останалите партньори могат да противопоставят около 9 милиона. След това, в контролна възможност на групата от тристранния пакт се намират 17 милиона работници от окупираните области. Неутралните европейски страни имат $4\frac{1}{2}$ милиона, работници.

Що се отнася до техническия обем на съоръженията, сравнението на машинния капацитет показва, че въпреки големия потенциал, който представляват Съединените щати за англо-руската група, и тук също съотношението на силите не е незадоволително за силите от тристранния пакт. Първоначалният капацитет, доколкото той не е в електроцентрали, е при двете групи около 40 милиона конски сили; капацитетът на електромоторите е приблизително около 60 милиона конски сили.

След това сравнение на двата главни фактора на индустриалното производство - човешката работна сила и разполагаемия машинен капацитет - бих желал да направя още един опит, съпоставяйки ви индустриалната производствена стойност, която, наистина, поради несигурността на метода на изчислението, трябва да се вземе под резерва. От целия ръст на световното индустриално производство, над 420 милиарда райхсмарки, се падат, според състоянието в 1938 г., кръгло 240 милиарда на англо-руската група и кръгло 150 милиарда на силите от оста, остатъкът от 30 милиарда на днешните окупирани руски области и на държавите неучастващи във войната. В англо-руския блок Съединените щати се представляват от 150 милиарда, около една трета от световното производство, докато Великобритания достига само 9%. Общо взето, англо-саксонската група обхваща около половината от световното индустриално производство.

Сравняването на различните цифри от индустриалното производство, като желязо, стомана, цимент, строителен материал, дърво, азот, химически първични материали и т. н., показва едно чувствително по-изгодно положение за тристранния пакт.

Въобще, бих желал да забележа, че стопанския потенциал на двете велики групи може да се прецени твърде ограничено само със събиране на статистически цифри, без да се вземе предвид още цяла редица други фактори. Самото географско положение е

тук един важен момент, който налага големи поправки. Групата на тристранния пакт се бори по вътрешна линия чрез две силни, затворени в себе си групи - континентално-европейска и източно-азиатската - които вътре в своето жизнено пространство са съвсем независими. Противно на това, англо-саксонско-руската група се състои от твърде нееднакви партньори - Съединените щати, Канада, Великобритания, Съветска Русия, южна Африка и Австралия, Нова-Зеландия - които са разпръснати по цялото земно кълбо и могат да бъдат свързани заедно само посредством владението на моретата, техният най-голям партньор, Съединените щати, на който се пада почти две трети от индустриалния потенциал на цялата неприятелска група, е, освен това, отделен от базите на силите на тристранния пакт, чрез два океана и трябва, ако иска да вложи индустриалните си средства в бойните области, да отдели една голяма част от своята производителна сила за построяване на транспортни средства и прекарване на транспортите през огромни разстояния.

Разбира се, би било грешка да подценяваме противниците си, и би било добре да имаме предвид производителната сила на САЩ, която ние преди малко показахме с посочените цифри. Ако ние, обаче, сравним индустриалния потенциал на Европа, увеличен с този на нашите азиатски съюзници, можем да бъдем спокойни и в това отношение на по-нататъшното развитие, без да ни плашат или смутят в провеждането на нашите европейски задачи долитащите от другата страна на океана пропагандни цифри.

Потенциалът на работната сила в Европа

от д-р Филип Байзигел

министриал директор при германското министерство на труда

Д-р Филип Байзигел е роден в Трир. След завършването на своето юридическо образование и след като е заемал известно време разни съдебни длъжности през 1923 г. е бил повикан на служба в Министерството на труда. През 1939 г. е бил повишен в министриал директор, като същевременно ръководи и отделението за настаняване на работници и отдела за труда и социалната политика.

Гъстота, брой и структура на работничеството

От 2,2 милиарда население на земята, на Азия се падат 1,2 милиарда. В Европа живеят 531 милиона души, които са около една четвърт от всичкото население на земята. След нея идва Америка с 277 милиона, Африка с кръгло 161 мил., и най-после Австралия и островите на Южните морета с около 11 мил. От значение за нас е гъстотата на населението, т. е. броя на хората върху един кв. км. Начело стои Европа с 46,5 души на кв. км.; Азия с 28,7, Америка 5,3 и Австралия и островите на Южните морета само с 1,3 души на кв. км. Европа е, следователно, най-гъсто населената част на земята. Естествено, че гъстотата на населението на европейските страни е също така твърде различна. На първо място тук стои Белгия с 275,2 души на кв. км., след това Холандия със 194,6. В Германия живеят 132,3, а заедно с включените Бохемия и Моравия, както и Генералното губернаторство, 137,4, в Италия 134,7 души на кв. км. От европейските държави най-рядко са населени Норвегия с 9,1, Финландия с 11,2 и Швеция с 15,5 души на кв. км. Още по-важно за разглеждането на потенциала на работническите сили, отколкото числото и гъстотата на населението, е числото на работниците в отделните страни и разпределението им в трите големи стопански клона: земеделско и горско стопанство, индустрия и рударство, както и търговия и съобщения.

В европейското стопанско пространство има около 255 милиона работници. Най-голямото число работници намираме в европейска Русия - 84,4 мил. (1926), най-малкото в Словакия - 1,5 мил. (1930). Велика Германия брои 44 мил. Германският Райх, с включените в него Протектората Бохемия и Моравия и Генералното губернаторство - 52,2. Във Великобритания и Ирландия числото на работниците е около 24 мил., в Италия кръгло 19 мил., във Франция 22 мил. Преди избухването на войната, на европейска Русия се падаха на 100 жители 57,4 души работници, с което тази страна се нарежда на първо място между европейските страни. Най-малко беше числото на работниците в Испания - 37,2. В Германия - без Протектората и Генералното губернаторство - се падат сега на 100 души 49,5 работници.

От 255 мил. работници в Европа, 92 мил. са жени. В Германия се падат на 100 души работници 38,2 жени. По-голямо от това на Германия е числото на жените-работнички само още във Финландия (41,1), в Генералното губернаторство (45,1), в България (45,2) и в европейска Русия (46,4), докато, напр., в Италия процентът е 28,6, във Франция 36,5, в Англия 29,8. Най-малко са жените-работнички в Испания - само 12,9%.

Разпределението на работниците, на казаните по-горе, три големи стопански клона ни позволява да хвърлим поглед върху стопанската структура на европейските

страни. От 100 работника в Германия, на земеделското и горско стопанство се падат 29.2, на индустрията и рударството 40.6, и на търговията и съобщенията 16.6 души. трябва да се има предвид, че при тези числа са включени някогашните полски, сега принадлежащи към Райха области, с тяхното силно селско-стопанско участие. В 12 от 23 европейски държави - Протектората и Генералното губернаторство са сметнати отделно - преобладава селския и горски стопански характер; при тях, следователно повече от 50% от работниците са заети в селскостопанска и горска дейност, като в Русия този процент е 85,0, в България 80,9, в бивша Югославия 78,8, в Румъния 78,2, и в Генералното губернаторство 64,8. Извънредно ниско е участието на Велико-Британия и северна Ирландия - с 7.9. Белгия също така показва едно незначително участие в селското и горско стопанство със 17,1 процента. Затова пък, от всички европейски държави, на Белгия се пада най-високия процент на заетите в индустрията и рударството работници (48,9), следвана от Велико-Британия и Ирландия с 48, Швейцария с 44.9 и Германия, както споменахме, с 40,6.

255 милиона творящи хора представляват огромното богатство на Европа. За много малко, обаче, европейски държави, е било до скоро възможно, да дадат хляб и работа на всички свои граждани. Войната и блокадата още не са се отразили чувствително на тези държави. В 1940 г. се наброяват в 15 европейски държави над 4,2 милиона безработни. След отбелязаната стабилизация в същите държави през 1941 г. съществуваша само още 2,5 милиона безработни. Да се обърне внимание тук, че в числото влизат и безработните във Велико-Британия и Ирландия, но от друга страна, данните за европейска Русия и няколко малки континентални държави липсват. Данните за много държави са взети от официалните списъци на подпомаганите работници, и като се има предвид, че в някои от тях тази регистрация не е твърде точна и много работници липсват от тези списъци, идва се до заключение, че истинската цифра на безработните в Европа трябва да е била още по-значителна от споменатите по-горе числа.

Практически в Германия - както всеки знае - няма повече безработни. Днешното положение на работничеството в Германия не се характеризира от цифрите на безработните, а се определя в края на всеки месец, от обявените незаети вакантни служби. Числото на незаетите места се движи постоянно от началото на 1941 г. винаги между 1,5 и 1,7 милиона. В края на декември 1941 г. те бяха, кръгло около 1 560 000, въпреки че бяха употребени в работа около 1,5 милиона военнопленници и 2 140 000 чуждестранни работници. В същност числото на необходимите работнически сили в Германия е още по-значително от упоменатите цифри, защото много искания за работнически сили, чието задоволяване днес не е належащо се отхвърлят. Съвсем погрешно е, ако нашите неприятели, преди всичко Англия, описват сега положението на потенциала на работната ръка в Германия като катастрофално, и то защото ние уж не сме имали достатъчно сили за стопанското провеждане на войната. Числата показват само, че немското стопанство е напрегнало всичките си сили и до най-малката стопанска клетка е обхванато от тоталната война, нещо, което днес по никакъв начин не може и не трябва да бъде другояче. Във всеки случай, в противоположност на Англия и Америка, ние се отказваме на драго сърце от работническия индустриален резерв във формата на стотици хиляди безработни.

Нуждата от междуевропейска размяна на работничество

Безработицата принуди милиони европейци през миналия век да напуснат континента и да потърсят средства за препитание за себе си и за своите семейства извън Европа. По такъв начин европейското стопанство загуби ценен човешки материал. Само от Германия са се изселили в Съединените Щати в течение на годините от 1830 до 1910, около 4 776 000 души. **Следствие емигриране в северна Америка само за една единствена година, от 1. юли 1912 г. до 30. юни 1913 г., Европа загуби над 1 066 000 души.**

Това изселване от Европа няма нищо общо, разбира се, с онова вътрешно движение на работническите сили в собствените им страни, каквито ние познаваме в почти всички европейски държави, предимно в Италия, Франция и Белгия. Нека споменем само за занаятчийските движения в Германия в миналото, за днешните земеделски и занаятчийски сезонни работници и гурбетчии, които ежегодно напускат страната си, за да пласират труда си навън. Такова преливане в никакъв случай, разбира се, не значи загубване на население, докато емигрирането зад океана носи със себе си трайни загуби за Европа на работни народни сили.

Няма съмнение, че най-изгодно за отделните работни сили и най-полезно за обществото е ако производителните сили могат да намерят хляб и работа в своята собствена родина. От работниците, които не са принудени да живеят откъснати от своите семейства и близки може да се очаква по-голяма продуктивност и интензивно творчество, отколкото от онези работници, които намират препитанието си в чужбина, отделени от своите семейства. **Всяка държава ще трябва на първо място да се загрижи за това, че нейните поданици да намерят достатъчно условия за работа в собствената си страна.** Особени мерки не ще са нужни, ако собственото стопанство и без това е в положение да предложи на всички работоспособни - доходна работа. Ако нямаме това на лице, държавата трябва да се погрижи да създаде други възможности за работа и препитание, преди всичко в страните, в които съществуват предпоставките за интензифициране на селското и горско стопанства, което ще доведе не само до осигуряване работа на повече граждани, но и до увеличаването на жизнените блага. Една друга възможност да се разширят производствените условия в собствената страна е в засилената експлоатация на наличните сурови материали чрез създаване на индустрия, която ще преработва и използва тези материали.

При всички мероприятия целящи да се даде възможност за повече работа в собствената страна, всяка континентална държава трябва да съзнава отговорността си към европейската стопанска общност, към която тя е и трябва да принадлежи. Тя трябва да изхожда от общите интереси на европейското планово стопанство за едно разумно разделение на труда, което отговаря на естествените производствени условия на всяка страна; **тя не трябва да изпуска от очи, че националните стопанства на отделните европейски страни не водят собствен живот, а трябва да се до-пълнят взаимно в рамките на общото стопанско заздравяване.** По такъв начин, създаването на една национална индустрия, не може да има никакво оправдание, ако не съществуват естествени производствени условия за такава в страната. Би било едно прахосване на работната сила, ако напр., те се използват за интензивизиране земеделското стопанство в дадена страна, в която поради лошата почва липсват всички предпоставки за повишаването на земеделското производство. **В останалото, обаче, целта на европейската стопанска политика трябва да бъде да създаде възможност във всички държави на Европа за работа за всички.** Докато обаче, не е възможно да се осигури в собствената страна чрез

съответна работа нужната жизнена издръжка за всички граждани, препоръчва се, излишните работни сили да се пласират в тези страни на континента, в които съществува липса на работни сили.

Една регулирана и управлявана от държавата размяна на излишни работни сили вътре в европейската стопанска общност носи за всички участници чувствителни изгоди. Голямата маса от безработни е една голяма финансова тежест за държавата. Тя трябва да се грижи за техната издръжка. Какво значи за финансите на една държава това, Германия узна във времето преди идването на националсоциализма на власт, когато требваше да се изразходват милиардни суми ежегодно за безработните. Много по-тежко отколкото материалното бреме за държавата е това, че армията от безработни представлява за нея една политическа опасност.

Болшинството от работещите в чужбина работници са оставили в родината си свои семейства и близки, чиято издръжка зависи от техните спестявания. Докато работят в страната, която ги е приела, те изпращат текущите си спестявания от своите заплати на семействата си, а при връщането си, или при идването им в отпуск носят със себе си и останалите си спестявания и по този начин от техната работа в чужбина се ползува непосредствено и родното стопанство. Какво финансово значение имат тези спестявания могат да покажат следните цифри.

През 1940 г. чуждите работници в Германия са изпратили в родината си спестявания на сума 120 милиона райхсмарки. В 1941 г. 383 мил. райхсмарки. Или всичко само през 1940/41 г. кръгло половин милиард марки.

Сегашното струпване на чужденци-работници в Германия е безсъмнено необикновено, но то се обуславя само от съществуващите военни условия. Числото на повиканите под знамената германски мъже е много по-голямо от това на другите сили. Така, Германия може да претендира, че в края на краищата се бори не само за себе си, но за цяла Европа. От това следва ясно и просто, че и цяла Европа трябва да участва с нужните допълнителни работни сили и работещите при нас поданици на другите европейски държави трябва да съзнават, че те не са повикани само да печелят пари, но и за изпълнението на една обща задача.

Размяна на работници върху основите на междудържавни спогодби

Без съмнение, след войната нуждата на Германия от чужди работни сили пак ще спадне, но големите задачи, които стоят пред нас ще дадат възможност за още десетки години чужденците да намират при нас хляб и работа. Но също така и другите европейски държави ще трябва да се интересуват щото онези техни граждани, които нямат доходна работа в собствената си страна, да ги настанят другаде в Европа. Така една в голям мащаб междуевропейска размяна на работни сили ще трябва да се грижи за това, че никоя работна ръка, която не може да намери препитание в някоя европейска страна да не бъде загубена за континента.

Една такава междуевропейска размяна на работни сили може да бъде полезна, когато е направлявана и регулирана от отговорни места. Най-важното от всички стопански блага е човекът. Щом една полезна стокова обмяна между различните държави е поставена на основите на междудържавни спогодби, толкова по-необходимо е, че също и размяната на най-висшето благо, което един народ притежава, човешките работни сили, да бъде регулирано между държавата, която ги дава и която ги приема. Държавата, която ги изпраща трябва да поеме отговорността, че вербуваните сили действително ще бъдат доставени, че те ще отговарят на

професионалните изисквания и че ще останат за уговореното време. Държавата, която ги приема трябва да се грижи от своя страна, да настани и заплати повиканите работни сили, както е уговорено, за техния подслон, професионална защита, отпуски и т. н. С право държавата, която ги дава ще се обръща към държавата приемателка, в случай че се появят мъчнотии. Германия е сключила още отдавна договори за приемане на работници с едно голямо число приятелски държави. Сега са в сила такива договори с България, Италия, Хърватско, Словакия, Испания и Унгария.

Не би требвало да се допусне отделни предприемачи или заинтересовани лица да провеждат вербуването на работни сили в чужбина по свой почин. Можем да си представим, какво би станало например днес, ако при голямата нужда на Германия от работници, се допуснеше свободното вербуване. Тогава всякакъв контрол би изчезнал и биха се ангажирали работници за важни и маловажни задачи. Би се явило едно надпреварване, борба на всички за всички места. С право страната, която ги дава, би се противопоставила на едно такова диво вербуване. Затова и страната, която има нужда от работници, би имала най-големия интерес само нейни натоварени лица да вършат това вербуване. Не се изключва възможността големите предприятия да изпращат свои представители, които да подпомагат държавното вербуване. В разменните спогодби ще трябва преди всичко да бъде точно определено числото на работниците, което Държавата е склонна да даде.

Към организиране на европейската стопанска общност

от проф. д-р Хорст Иехт

Професор Д-р Х. Иехт е роден на 7.1.1901 год. в Берлин. Завършил университета в Хале. От 1936 г. е професор по земеделско-стопански науки при берлинския университет. Той е автор на много научни трудове, между които: „История на стопанството и стопански теории”, 1928, „Същност и форми на финансовата наука”, 1928, „Световната стопанска криза и конюнктурните колебания”, 1934, „Военни финанси”, 1938, „Проблемите на финансирането на войната в Германия”, 1940 и др. Г-н проф. Иехт е директор на института за финансови науки в Берлин и издател на списание под същото име.*

Идеята за европейска стопанска общност намира своя израз в създаването на едно голямо европейско стопанско пространство. Съществуването на пространствени основи образува от себе си предпоставките на всяко стопанство. Създаването и разчленяването на пространството, неговата възможност за добив на селско-стопански и минни произведения, неговите съобщителни възможности определят образа на стопанския живот. Под стопанско голямо пространство ние разбираме едно по-високо стопанско единство върху една по-голяма пространствена област на земята, - фигуративно казано, - създаването на по-голямо стопанско цяло, което по отношение на другите стопански единици, ясно да се разграничава.

Изменение на европейският пространствен проблем в ново време

Началото на новото време, което донесе толкова дълбоко обхващащи промени във всички области, наистина, постепенно, но неудържимо отби и европейския стопански живот от старите пътища. По отношение на третираната проблема, може с право да се говори за една революция в идеята за пространството.

Развитието на Англия в една предимно морска сила с интереси насочени отвъд океана, не е от значение само поради факта, че то я води към едно постоянно отдалечаване от европейския континент, а много по-важно е, че тъкмо във връзка с това ориентиране към безграничността на световните морета, се създаде особеността на онази британска стопанска мисъл, която във времето на английското господство бе станала господстваща идеология на световното стопанство.

От този характер на английското стопанско мислене пада един лъч върху принципите, които са станали определителни за намиращото се до сега под английско ръководство световно стопанство. Тази идеология беше, тъй да се каже, един потребен принцип за собствени нужди на все повече ставащия излишен остров, а не за големите континентални сили. Както знаем, преходът към свободната търговия се извърши от Англия след спечелването на индустриалното господство в средата на 19 век. Също и покровителствените клаузи, които станаха всеобщо призната основа на външно-стопанските отношения в либералистичната епоха, произлязоха от арсенала на британската мисъл, чужда на идеята за пространството. След като поощри и подпомогна изравнението на всички търговско-политически партньори, тя направи невъзможно сключването на търговски и стопански спогодби, имащи за цел едно потясно стопанско съединяване на пространствено принадлежащите си сили. Всички тези принципи в основата си не са нищо Друго, освен изражение на особеното британско

състояние и начин на мислене, при което само с учудване може да се констатира, как ловко британската политика убеждаваше другите народи във всеобщото значение на тези типично британски разбирания.

След късия период на господство на либералистичната търговска политика, по-значителните държави на света се отвърнаха към 60^{-те} и 70^{-те} години от свободната търговия и преминаха към един нов индустриален протекционизъм. Продължаващата се индустриализация на страните, разполагащи със сурови и земеделски материали, породила в по-старите индустриални страни на Европа съмнение относно осигуряването по-нататъшното съществуване на досегашното световно стопанско разделение на труда.

Поглеждайки назад, може да се потвърди, че през 1914 г. - въпреки по-късните опити за съживяване - досегашното световно стопанство окончателно се провали. Световната война, от една страна, с дългогодишното спиране износа на индустриални произведения от по-големите европейски държави засили тенденциите за индустриализация у презокеанските държави. От друга страна, в Европа, следствие на териториалната разпокъсаност, наложена от Версайския диктат, и следствие прекомерно развилия се протекционизъм на новосъздадените държави, се дойде до стопански затруднения, чието отстраняване чрез възвръщане към принципите на свободната търговия се указа като политически невъзможно. Най-голямата грешка по отношение на досегашната система бе налагането грамадни репарационни плащания на Германия. Германия, която преди Световната война беше една държава кредиторка от първа величина, беше лишена не само от почти цялото свое минало външно устройство, но стана и длъжница по репарациите, без при това страните кредиторки, на първо място Съединените щати, да бъдат разположени да отворят пазарите си за германската индустрия.

Тук ние се намерихме на прага на един нов период в историята на световното стопанство. Той се характеризира със стремежа на множество държави да вземат самостоятелно в ръцете си своята стопанска съдба, без да вземат в съображение положението на световната стопанска конюнктура. Напълно логично е свързването на тази тенденция за „автономна конюнктурна политика”, с намерението да се създаде по-добро вътрешно равновесие между различните стопански клонове, като: индустриално засилване на селското стопанство и производство на индустриални стоки, създаване на голяма собствена индустрия, а освен това, и на едно намаляване на досегашното аграрно свръх производство в презокеанските страни.

Цели и методи на европейската стопанска общност

Днес въпросът за новия европейски ред е поставен отново на разискване. Чрез полагане основите на митническия съюз преди 100 години, Германия беше първата от западноевропейските държави, която създаде еднородно стопанско тело.

Понастоящем политическото положение на Европа е узряло за едно всеобхващащо реорганизиране на стопанския живот. Не само поради своето особено географско положение, но и поради своето досегашно външно-стопанско развитие, Германия е в пълен противовес на Англия с насочени интереси към Европа. Този европейски образ на германското стопанство се засилваше до началото на новата Световна война, вследствие прехвърлянето на вноса върху свободните от блокадата области на европейския юго-изток.

След настъпването на мира, Германия ще бъде в положение, благодарение на населението си от повече от 100 милиона души, да поеме в неограничен мащаб излишъците на европейските земеделски области, без да бъде възпирана в това, както Англия, която е принудена да взема под внимание експортните интереси на доминионите.

Важното е, че в развитието си през последните години ясно се очертаха новите методи на европейската стопанска взаимна работа, която принципно се различава от методите на досегашните световно стопански отношения. Че това не се отнася за митнически или валутен съюз, е често подчертавано от меродавно място. Най-важните методи в бъдеще за достигането на европейската взаимна работа ще бъде сключването на дългосрочни стопански спогодби.

Днес още, като образец на това, може да се посочи известната германо-румънска стопанска спогодба от 1939 г. Тя беше разширена и допълнена в декември 1940 г. в един десетгодишен план.

Новата стопанска Европа се роди от общата нужда и съдба, подобно на чувствата, които са свързали в една нова политическа солидарност европейските сили в борбата срещу болшевизма. Общата нужда, създадена от английската блокада, засилва единството на европейските страни, именно толкова повече, колкото по-дълго трае тази война. Европейското единство след завършването на войната и отстраняването на сегашното затруднено положение, ще остане една реалност. Не само поради това, че европейските народи няма да бъдат никак разположени да се оставят да бъдат давени от английската блокада, а поради това, че развитието на останалите големи стопански пространства, което се провежда в изпълнение пред нашите очи, ще направи от Европа един мощен стопански блок с едно благоденстващо население.

С това наистина ролята на Европа се променя спрямо останалия свят. На първо място, Нова Европа няма да обръща своето лице отвъд океана, а предимно към континента, преди всичко, към източните части на континента. В бъдеще ще имаме също една действително интензивна стопанска обмяна между различните стопански пространства. Чрез своите геополитически предпоставки, благодарение обширното си крайбрежие и многобройни пристанища, Европа ще представлява центъра на световния стокообмен. Обаче, новите междуконтинентални търговско-стопански отношения ще бъдат съществено от по-друг вид, отколкото досегашните.

Европа ще играе, въз основа на своята качествена индустриална работа, важна роля в новото световно стопанство.

Европейското селско стопанство

от проф. д-р Вьорман
от университета в Хале

Д-р Е. Вьорман е понастоящем на 43 години. Той е редовен професор по земеделски науки и аграрна политика в университета в Хале. Професор Вьорман е следвал по агрономство в университетите в Мюнхен, Берлин и Хале. Той е автор на множество трудове по хранознание, а напоследък е написал много научни статии по проблемите на европейското земеделие. Понастоящем проф. Вьорман е ръководител и на института за почвени изследвания и хранознание.

В никоя област на стопанството съществуващите зависимости в снабдяването с прехрана и съществуващите възможности за повишаване на производството в отделните страни не подтиква така настоятелно към едно голямо пространствено цялостно европейско обсъждане, както в областта на селското стопанство. Причините за едно такова схващане са прости: политическите и стопански сили на последното столетие, които създадоха в централна Европа една огромна индустрия, във връзка с бързото увеличение на населението и потребителните сили, и едно рязко покачване на нуждите от сурови материали и хранителни продукти, благоприятствуваха за свързването на отделни части от нашия континент с презокеана, и подготвиха едно световно-стопанско разделение на труда, което днес за Европа - съжаляваме или не - се прекрати в своите съществени функции. При едно такова развитие предимно аграрните, но отдалечени от съобщителни пътища зони на източна и югоизточна Европа, можаха да добият само слабо значение със своите селско-стопански продукти.

Опасността от това състояние ние съзнахме за първи път през Световната война. Също и днешната война поставя на селското стопанство извънредно тежки и разнообразни задачи, които наистина, благодарение на големите военни начинания, са поставени в едни несравнено по-големи рамки и поради това, ще бъдат също така изпълнени с по-други методи.

Развитие на селскостопанската дейност и хранително-стопанската структура на Европа

Формите на стопанската дейност на европейското селско стопанство и хранително-стопанската структура на Европа, както те ни се представят преди обявяването на тази война, са резултат на дълго развитие.

Централният факт през трите последователни века беше силното увеличение на населението и във връзка с това струпването на хора в градовете. **От средата на миналия век населението на европейския континент почти се удвои.** Това явление е без пример в историята. **Но също така безпримерно е, както по ширината, така и по дълбочината на своето въздействие и индустриалното развитие, което характеризира и изпълня същия период.**

Когато едно такова индустриално процъфтяване се извършва в голям мащаб, то бива придружено от **коренни изменения в различните професии и в начина на препитанието на населението.** Понеже градското и индустриално ядро привлече върх населението, селячеството в главната си част остана ограничено в своето старо пространство. С това се намали участието на цялото население прогресивно, един

процес, който в отделните страни, специално в Германия, също и днес още не е спрял и едва може да бъде преценен в неговото народностно значение.

Изобщо, може приблизително да се приеме, че още в началото на 19 век почти $\frac{4}{5}$ от населението на европейския континент живееше в село, занимаващо се непосредствено със земеделие или пък нещо близко с него. Днес селското население представлява в Германия и Белгия само още $\frac{1}{5}$, в Холандия, Дания, Норвегия и Швеция една трета, във Франция и Италия около $\frac{2}{5}$ и в свръх населените земеделски държави на югоизточна Европа почти $\frac{4}{5}$ от цялото население. От една страна, значи, непрестанни грижи за запазване и подкрепяне на едно малцинство, от друга страна, всевъзможни усилия да се облекчи свръх населението на неплодородните земи и с повишаване на урожая да се повдигне слабата продуктивност на човешкия труд. Селското население се намираше, следователно, специално в индустриалните страни, поставено пред задачата да снабдява едно постоянно увеличаващо се население не само с жизнено необходими хранителни блага и сурови материали от селско-стопански произход, но да задоволява и увеличените изисквания към вида и качеството на продуктите, защото ръка за ръка с увеличението на населението и социалните промени, се създадоха известни промени и в начините за препитанието на масата. Едва ли има случай, при който насоката на селско-стопанското производство, а с това и структурата на европейското хранително стопанство да има такова влияние, както **изместване центъра на тежестта при прехраната на човека от растителните към животинските произведения.**

Натискът, който изхождаше от увеличението на населението и растящата консумация, изискваше култивирането в европейските страни в по-висока степен на онези растения, които, при еднаква повърхност биха дали не само по-голям брутен доход, но, преди всичко, най-висока реколта от хранителни произведения, както това се указва вярно най-вече за картофите, захарното цвекло и по-важните зеленчуци.

Отглеждането на овце, което изисква - по принцип - най-малко големи пасбища и достигна през 60-те години на миналия век, в западните и централни европейски страни, своето най-високо развитие, в течение на 6 десетилетия намали своя размер с една десета. Неговото место се измести полека лека в степите на Аржентина, Австралия и южна Африка, именно от тогава, когато памукът проникна в неизследваните области на Америка и с това поведе решителна конкуренция с вълната. От там потекоха огромни количества от сурови материали за Европа, дето текстилната индустрия, заедно с тежката, беше станала ядка на индустриалното развитие.

При трите най-важни основни продукта за човешкото изхранване, житните растения, месото и мазнините, развитието даже в отделните области протече различно. Европейското снабдяване остана общо в повечето **независимо**, като отделните страни, чрез формиране на своята аграрна и търговска политика, дадоха значение на принципа за **преимущество на растителните първични продукти** и съобразно с това мобилизираха производителните сили на собствената си земя, за да могат сами да се снабдяват не само с хляб, но по възможност и с животински произведения. Но тъкмо тази последна задача остана в повечето страни неразрешена.

Великобритания - за която тук само накратко ще се спрем, водена от съзнанието за абсолютно морско превъзходство, както е известно, скоро след наполеоновите войни, премина към пълна свободна търговия и изостави своето стопанство на екстензивна обработка. С това голяма част от нужните ѝ храни започнаха да се доставят от вън. Отначало Англия вземаше съществуващите тогава излишъци на европейския континент от храни, преработени животински продукти и вълна, докато тези скоро,

поради порасналите нужди на народите, бяха погълнати от самите тях. След това тя насочи снабдяването си със сурови и хранителни произведения към презокеанските владения и млади аграрни страни, които световните съобщения правеха все достъпни.

Немското стопанство беше в състояние най-дълго да следва растящите потреби от храни с повдигане, производителността на почвата в собствената си страна. Аграрната митническа политика беше - общо погледнато - така насочена, че обезсилваше силно влиянието на световния пазар върху немското зърно. В отношение към митата върху зърнените храни, митническите тарифи за животински произведения бяха действително съществено по-низки, но заедно с ветеринарните мерки действаха достатъчно да държат вноса, във връзка с общата консумация, в тесни граници. Единственият проход в германската митническа тарифа оставаше тогава низката тарифа за фуражните храни и митническа свобода за богатите с белтъчни вещества фуражи, една тясна пътечка през която преди 1914 г., именно от Русия, голямо количество от фураж протичаше, за средна Европа, и с това поддържаше скотовъдното стопанство на Дания, а така също и развиващото се скотовъдство на Германия, след като местното германско фуражно производство не беше повече в състояние да върви в крак.

Тъй като по линията на големите аграрни реформи селското стопанство се освободи от бремето на чорбаджиите, и различните ограничения върху нивите бяха отстранени, създадоха се предпоставките за пълното развитие на енергията на селячеството и неговото производство въобще. За културите на песъчливата почва зеленият и растителен тор оказаха извънредно значителна помощ. Обширни пространства с бедна почва, особено в източна Германия, бяха превърнати в богати земеделски области. Въоръжено с тези помощни средства и снабдено с големи технически възможности, германското селско стопанство и след 1885 г. вървеше не само в крак с увеличаващия се брой на населението, но даже значително увеличи припадащата се част на човек хранителни продукти от местно производство. Като едно голямо постижение ще трябва да се отбележи, **че от основаването на Райха реколтата на храни, получена от германската земя, се беше повишила почти със 70%.**

Също и във втората промяна в начина на изхранването, преминаването към потребление на животински продукти, германското селско стопанство се показва, преди всичко, напълно дорасло, защото в продължение на четири десетилетия удвои броя на едрия добитък и месните произведения. Чрез това, разбира се, скотовъдството не можеше да се опре само върху производствените възможности на местното германско фуражно стопанство и започна в значителна степен да зависи от чуждия внос. Тъй като произвежданите с вносни фуражни средства месни продукти и мазнини не можеха да обезпечат повече нарасналите нужди, започнаха даже да се внасят от чужбина маслодайни семена за производство на растителни масла, сало, масло, яйца и всички видове млечни произведения. И така, националната задача да се добие екзистенц-минимума за населението на самото място, остана, преди всичко, не напълно разрешена. Общо взето, през последните три години преди Световната война 1914/18 г. $\frac{1}{5}$ от консумираната пшеница, $\frac{1}{3}$ от нужния фураж за германското скотовъдство и почти половината от нужните мазнини, се внасяха от чужбина.

Към големия недостиг в снабдяването на Англия с животински произведения и по-малкия такъв на Германия, **датското и холандското селско стопанство** се приспособиха постепенно към него посредством създаването на едно голямо подобрително стопанство и подобрителна индустрия. Две държави, два съседни силно консумативни индустриални народи, обърнати към морето, с оскъдни източници на сурови материали, свободна търговска политика и едно дребно селячество, не можеха

да устоят на конкуренцията със зърнени храни, която им правеха възходящите презокеански области. Те преместиха центъра на тежестта на своето аграрно производство върху областта на скотовъдството, чиито високостойностни произведения не попадаха под силната конкуренция на презокеанската търговия.

Преди всичко, това беше отглеждането на едър рогат добитък и създаването на млекарски стопанства, които получиха в двете страни един бърз подем. След това следва свинското сало във формата на бекон, приготвен специално за английския пазар, и най-после обширното птицевъдство и яйчарство.

Така Дания и Холандия можаха още преди Световната война да се подкрепят взаимно чрез една образцово изградена съдружническа система и да се издигнат до първи експортни страни на преработени продукти.

Едно особено място в областта на хранителната продукция заема Белгия. Индустриализацията на Белгия започна отдавна. Без да се вземат под внимание нейните колониални владения, които показваха голяма гъстота на населението, още преди 1860 г. Белгия се нуждаеше от внос на зърнени храни и требваше в същата степен да го увеличи, като го разпростре и върху фуража и маслодайните семена, поради прираста на населението и увеличената консумация. Въпреки че белгийското селско стопанство беше в състояние да задържи един среден доход на хектар и един по-висок капацитет на производството, вносът на зърнени храни и фураж нарасна извънредно много.

Докато във всички централни и северноевропейски страни, посредством интензивна обработка, беше осъществен увеличен добив на хектар, в отделните области на Франция беше забелязано едно силно възвратно движение. Франция изпадна, без това да е било нужно и без вътрешно принуждение, под външна зависимост, поставяйки се до голяма степен в зависимост от презокеанския внос.

Засилване на производството в Германия и Италия

Ние имаме една голяма поука от Световната война, а именно: при външно-стопански затруднения народите биха могли да се снабдяват с най-важните жизнени продукти само тогава, когато, заедно с осигуряването на нуждите от хляб и картофи, ще могат да снабдяват скотовъдството, по възможност най-широко, с фураж от местно производство.

От европейските народи главно Германия и Италия взеха предвид, при провеждането на своята аграрна политика, тази поука от миналата война и последвалите я стопански сътресения. Германия успя, посредством своята резултатна система на управление, да доведе производството до голямо засилване.

Тук искам сега да поставя въпроса, дали тези поземлени закони, с течение на времето, ще претърпят едно или друго отслабване; ние не трябва да преценяваме зле обстоятелството, че наредбите за затвърдяване на цените, като държавна система, сред едно динамично народно стопанство, налагат от време на време едно приспособяване. Едно е, обаче, сигурно: в това време селското стопанство ще се освободи от пазарно-политическите функции и системното стабилизиране на земеделските пазари ще се поеме от оторизирани от държавата органи. Резултатът от тези усилия в последните десетилетия е **покачване на общия доход от земята**, изразено в цените на храните, с повече от 15%.

Също и Италия можа в последните две десетилетия да повиши дохода с почти 20%. Между впрочем, в северозападните страни, които преработваха продукти,

пораженията от Световната война бяха изгладени в течение на малко години и скотовъдството възстановено наново в старите му размери. Само по отношение снабдяването на Европа с фураж се извърши коренна промяна, когато Русия се откъсна от Европа след световната война, като доставчица на храни, и аржентинската царевица пое върху себе си ролята на руския ечемик.

Положението на снабдяването под влиянието на стопанското разпределение

Когато първите аграрни страни асимилираха бързо целия земеделско-технически прогрес, европейските реколти в двете последни десетилетия **съществено се повишиха.**

Употребата на реколтата на жито и картофи ставаше главно по три различни пътища. Една малка част, около 20 милиона тона или 12-14%, оставаше в селското стопанство за посев. Далеч по-голямата част бе нужна за осигуряването на населението с хляб, храни и картофи; отнася се, грубо пресметнато, за около 80 милиона тона или над 50% от цялата реколта. Останалата част, образува основата за изхранване на животните и следователно, база за производство на месо, мазнини, яйца и т. н.

Производствено-политически извод

Под особените условия на войната, проблемата за разпределението принудително идва на преден план. Но ние не трябва да пропускаме усилията, които са направени и трябва да бъдат направени, във всички страни, за да се извоюва с борба по-голяма доходност от почвата и да се даде направление на производството, което да отговаря на нуждите на снабдяването с храни.

Като проследим внимателно промените в стопанската структура в следвоенното време, и преди всичко под влиянието на световно-стопанските кризи, които не можеха да останат скрити, всички държави схванаха, че не се отнася само до мерките да се освободят от икономически хаос: мита, контингентирание, монополизиране на външната търговия, мерки за вътрешен план, не само в една борба срещу моментни стопански нужди, но и до коренно изменение на структурния характер.

Още преди войната, съзнанието, че селското население образува основата на цялата социална сграда, си проби път в много страни.

Възможности за повишаване на европейските изхранващи продукти

За повишаване хранителното производство, има 4 начина:

1. Увеличаване на обработваемата площ чрез използване на всички земи, които при сегашното състояние на техниката могат да бъдат направени използвани.
2. Повишаване доходността на земята.
3. Интензивно използване на почвата посредством засяването на растителни култури по нивите.
4. Повишаване доходността от полезния добитък, като основа за снабдяване с месо и мазнини чрез подобряване на породата и рационалното изхранване.

Към това идват и възможностите чрез пресушавания, консервиране, подобрене на съобщителните връзки и т. н.. Загубата при жетвата да се намали чрез техническите придобивки, и чрез намаляване на животинската впрегатна сила, да се спести предоставената за фуражни посеви площ.

Новата земя, която трябва да бъде отворена за разширяване на житните полета на европейските народи, лежи в областта на взаимната работа на техните аграрни и народни стопанства. Тя лежи по-нататък в областта на изследванията, образованието и възпитанието на всички заети в селското стопанство, предвождани от европейското селячество.

Човешкият дух ще развие творчески всички технически придобивки, които оплодотворяват почвата.

Наистина машината може да отнеме много от работата на човека, но и машинизирането също така трябва да има своите граници.

Меродавно е едно здраво равновесие и съразмерният растеж на големите органи на националното стопанство, а именно, селското стопанство и индустрията.

По такъв начин ще се създадат необходимите условия за едно правилно развитие, както в областта на производството, така и в областта на разпределението на труда, което от своя страна ще доведе до създаване условия за по-сносен човешки живот.

Съобщенията в Европа

от държавния секретар Г. В. Кьонигс

Държавният секретар Густав Кьонигс е роден през 1882 год. в Дюселдорф. Получил е своето образование в университетите във Фрайбург, Бон и Берлин. През 1920 год. той става докладчик и съветник при Министерството на пътищата и благоустройството, а от 1921 г. преминава на служба в Министерството на съобщенията. От 1931 до 1941 год. той е заемал длъжността държавен секретар при отдела морски и речни пътища и автомобилни съобщения. От началото на настоящата година Г. Кьонигс заема и длъжността председател на контролния съвет на параходното д-во „Хамбург-Америка“.

1. Европейска стопанска общност

Европейската общност, за която днес вече се говори като за един положителен факт, не е съюз на европейските държави в онзи смисъл, в който някогашният френски министър-председател Бриан уреждаше своята Паневропа. Тя също така не почива на някакъв пакт по подобие на този от Обществото на народите. Тя няма никаква организация, нито съвет като ръководещ орган, а също така, не поддържа и никакъв генерален секретариат. И все пак, тази европейска общност не е фантазия или блян на един политик, а един напълно реален факт. Тя ни изглежда за сега, в течение на войната, като една европейска отбранителна общност, но нейните корени се намират във взаимната стопанска работа на европейските народи.

Европейската стопанска общност обхваща днес областите от Северния ледовит океан чак до Алпите, и от Атлантика до вътрешността на Русия; разпростира се на юг, юго-запад и юго-изток в Европа, в управляваните от Италия части на европейското голямо стопанско пространство, което се образува около Средиземно море и преминава в Африка и предна Азия.

Тази европейска стопанска общност ще освободи в европейския континент едно стоково кръгообращение, което ще постави нови задачи на съобщителните средства и съобщителното устройство.

Свършенството на германските съобщителни средства е добре известно в целия свят, за да не става нужда да се спирам по-подробно върху него. Сега се говори за подобряване на връзките от Венеция и Триест за Силезия и Румъния, за един по-тесен досег на източно-морското пространство с дунавския басейн и на двете пространства с Русия; четем в съответните списания даже за един нов път през Алпите. Изпълнението на тези планове ще трябва да се отложи дотогава, разбира се, докато видим пред очите си новата карта на Европа и намерим вътрешно спокойствие.

В междудържавните железопътни съобщения на Европа държавните граници отдавна са престанали да бъдат пречка. Ние можем да получим пътнически билет за всички страни, да пренесем багажа си с транзитна багажна бележка, да изпратим във всяка страна стоки с интернационална товарителница. И в създаването на тези интернационални железопътни съобщения Германия е играла винаги ръководна роля. За да създаде техническо единство и облекчи преминаването на вагони от една страна в

друга, спогодбата, подписана между 17 европейски държави, съдържа и клаузата, която определя ширината на релсите и транзитното преминаване на стоки в пломбирани вагони, а също така и пломбирането на самите стоки.

II. Водни пътища и вътрешно корабоплаване

Нашите водни пътища са най-модерните в Европа. Природата е дарила Германия с много корабоплавателни реки - Рейн, Емс, Везер, Елба, Одер Вайкзел (Висла), Дунав и пр. Ние сметохме като една от нашите най-належащи задачи да транспортираме три пети от нашите износни стоки по водните пътища. Необходимите пътища за нашата презморска външна търговия са предимно реките - Елба, Везер и Одер, както и канала Дортмунд-Емс, чрез които се поддържа връзката с германските морски пристанища.

Да разгледаме сега строителната програма за водни пътища на днешното управление. В закона от 11 май 1938 г. относно четиригодишния план, се казва: „Водните пътища на Райха за свързване на Рейн през Майн с Дунава трябва да бъдат готови до 1945 г.” През есента на 1939 г. беше направена първата копка на канала Одер-Дунав. За свързването на Рейн чрез Некар с Дунава се работи и понастоящем усилено; канализирането на Некар от Манхайм до Хайлброн е завършено. Плановите за един канал от Вера към Майн са в работа. Изработват се плановите за Ханза-канала, който ще свързва градовете Хамбург, Бремен и Любек с Рурската област. Предвиден е също така един канал Елба - Одер, който трябва да върви от Риеза на Елба през областта на кафявите каменни въглища в средна Германия, за Малч на Одер. Всички тези мероприятия имат общата тенденция, щото реките на континента да бъдат свързани една с друга чрез канали и да се включат в една обща водно-пътна система. Те са произлезли от стремежа да се съживи още повече стокообмена.

Бивша Полша представлява един пластичен пример на континентална държава с анти-континентално държане. Полша, след консолидирането ѝ като държава, се зае най-напред да разработи каменовъглените мини, които ѝ бяха дадени съвсем несправедливо. След това тя се зае да направи от малката Гдиня едно от най-модерните пристанища. С помощта на френски капитали, Полша построи така наречения „Магистрал”, една железопътна линия, която свързваше бившата полска горна Силезия с Гдиня и водеше цялата си външна търговия към Източно море през Гдиня и Данциг. След завършването на пристанището Гдиня, Полша започна да създава при Зандомир голяма индустриална област. Полша би си доставяла въглища и руда от заводите и мините в горна Силезия по ръката Висла, която е плавателна в горното си течение, и по Прцемза, която с малки разноси би могла да се свърже с Висла. Другите сурови материали Полша би могла да си доставя по регулираната Висла, а произведенията на Зандомир да транспортира за Данциг и Гдиня пак по Висла. В това анти-континентално поведение на Полша лежи причината, щото при интернационализирането на германските реки Висла беше изключена. С това се даваше свобода на Полша да се ориентира извън континентално, и да вижда своето бъдеще в подчинената от Англия транс-океанска търговия.

Голямата европейска задача в юго-изтока е, да се направи Дунав голям плавателно-съобщителен път. Дунавът има престара история и все пак, като съобщителен път, беше малко използван до сега. В средата на миналото столетие преминаването на кораби през устието му в Черно море беше едва възможно. Русия, която притежаваше тогава делтата, остави и трит ръкава да се наслоят с пясък, за да не допусне към своите черноморски пристанища никаква конкуренция. С парижкия мир, с

който свърши Кримската война, за устието на Дунава, което премина под Австро-Унгария, се учреди „Европейска дунавска комисия”, която работеше до наши дни.

Най-големият и добре изграден съобщителен път в Европа е Рейн. От страна на Германия е направено всичко възможно за свързването на германската водно-съобщителна система с най-голямата европейска съобщителна артерия. Интересното е, че Франция не е направила досега ни най-малкото усилие да се приближи до този най-голям воден път на Рейн. По парижкия мирен договор тя получи от Германия пристанището Страсбург, което беше добре уредено от Германия и можеше да извлече полза от регулирането на Рейн, от Манхайм до Страсбург, което също така беше извършено преди Световната война. Самата тя за развитието на Рейнския басейн нищо не направи. Франция построи, преди повече от 100 години, каналите Рейн-Марна и Рейн-Рона, излизащи и двата от Страсбург, като първият води в областта на Минет от Нанси, а последният през Дуб и Сона за Рона. Франция, обаче, никога не се замисли да приравни дълбочината им, с тази на Рейн. Ако Франция не иска и за в бъдеща да се самоизключи от развитието на водните пътища в Европа, които се определят от дълбочината на големите реки и канали, тя трябва да се ориентира на изток и юго-изток - към Рейн.

Магна харта на интернационалното вътрешно корабоплаване е разяснението на Фюрера, което на 14 ноември 1936 г. даде на влизащите сили в интернационалната ръчна комисия:

„Корабоплаването по водните пътища, намиращи се във всички германски области, е свободно за народите, живеещи в мир с Райха. Не ще се прави ни каква разлика в третирането на немските и чужди кораби; това се отнася също и до въпроса за корабоплавателните налози. При това, германското правителство се надява, че относно водните пътища и: на другите участващи държави, взаимността ще бъде гарантирана.”

В това разяснение ярко е изразена идеята за европейската стопанска общност. Уговорката на взаимност не значи нищо повече, освен израз на едно истинско стопанско сътрудничество.

Шосета и автомобилни съобщения

Що се касае до шосейните и автомобилни пътища, ние не трябва да ги разглеждаме през призмата на днешния недостиг на гориво и каучук.

Националсоциалистическият режим издигна за късо време Германия над останалите европейски нации по отношение шосейното и автомобилно съобщение. Аутобаните и народните коли са ярък символ на германската воля за моторизиране и ще станат положително правило за образа на пътните съобщения в бъдещето мирно време.

Още преди войната германските аутобани упражниха едно голямо въздействие върху всички европейски държави. Почти всички се занимаваха с въпроса, дали и те трябва да построят такива шосета. По политически причини, обаче, те се въздържаха да пристъпят към създаването на такива шосета. Само с Чехословакия, през 1938 г. - това беше по времето, когато бившата чехословашка държава беше върнала судетските области и карпатска Украйна, но още не беше станала протекторат - бе сключен договор за построяването на един райхсаутобан с посока Бреслау-Бърно-Виена.

Германската аутобанова мрежа има такава форма, че позволява един досег на всички страни със съседните държави. През последните години се обмисляше върху

постройката на един път, който требваше да свърже Лондон, през Германия, с Цариград. Естествено, докато трае войната, ние не можем да пристъпим към осъществяването на нови големи проекти. След войната, обаче, задачата на Германия ще бъде да разшири аутобаните си до размерите на една общоевропейска мрежа.

Морски съобщения

До войната в морските съобщения важеше законът за свободната игра на силите. Гордост беше за германските корабоприитежатели да удържат победа чрез собствени сили в конкурентната борба на морските държави. И след войната морето не ще познава никаква друга организация, освен свободната игра на силите, защото то не е подчинено на никаква държавна власт и не може никаква друга жизнена форма да развие, освен тази на борбата.

Има, обаче, един друг въпрос: дали европейските държави, като Германия, Франция, Холандия, Швеция, Дания, Испания, Белгия и др., всяка за себе си ще влезе в тази борба, или ще се свържат в една или две групи и ще поемат заедно състезанието против презокеанските държави и на първо място Съединените щати.

В замяна на това, днес вече се очертават в северно и източно морските, съобщения пътищата и главните линии на бъдещето развитие. Проблемата е твърде проста. Германия се нуждае от шведската руда, която трябва да се товари предимно при Лулеа или Нарвик. Скандинавските държави се нуждаят от въглища и др. материали, които се намират в изобилие на континента. Днес търсенето на кораби се е извънредно увеличило. Германското търговско корабоплаване требваше да постави на разположение значителна част от своя тонаж за отбраната на страната. След войната, обаче, ще се направи всичко възможно за бързото отстраняване на всички трудности по морския транспорт.

Въздухоплаване

След спогодбата, която беше подписана със съюзниците от Световната война в Париж на 22 май 1926 г., Германия беше освободена от клаузите, които ѝ бяха наложени на посланическата конференция в Булон през 1921 г., и тя имаше неоспоримо ръководство във въздухоплаването. Германската „Луфтханза“, която заемаше първо място в „Intern air traffic association“, пое въздушното съобщение с най-важните европейски градове и поддържаше до войната редовни линии. Тя се договаряше при вземането въздушна линия, че всяко едно от националните дружества за въздушни съобщения ще вложи еднакво число апарати в общата служба. Брутният доход се делеше, разносните понасяше всяко дружество за себе си. С това беше създадена една интернационална съобщителна форма, която запазваше честолюбието на всяка нация и се базираше фактически на идеята за общността. Германската „Луфтханза“ прехвърли скоро Европа, основа „Евроазия“, беше създаден в южна Америка „Кондор-синдикат“ и се проведеха първите системни полети през южния и северен Атлантис и за Далечния Изток.

Посредством този кратък очерк, аз се опитах да покажа, как Германия възнамерява да организира една европейска съобщителна общност, без да изпаднем в един отживял империализъм. Изграждането на европейската съобщителна общност може и трябва да върви крачка по крачка, едновременно с европейската стопанска общност. Наистина, и в европейската съобщителна общност ще има състезателна борба. Такава борба не е нещастие. Конкуренцията на различните страни и преди

всичко на страните на различните съобщителни средства помежду им, носи прогреса на живота. нужно е, обаче, всички тези притежатели на съобщителните средства в континента да са съзнателни.

Европейски валутни въпроси

от д-р Бернхард Бенинг

Д-р Бернхард Бенинг, директор на земеделско-стопанския отдел на Държавния кредитен институт в Берлин, е роден в Мюнхен. След завършването на своето образование през есента на 1928 г. той е бил на служба в Главната дирекция на статистиката в Германия. На сегашната си длъжност г-н д-р Бенинг се намира от 1933 г. Той е автор на множество книги и статии върху банковото дело и народното стопанство въобще.

Двойният образ на валутата

Зад темата „Европейски валутни въпроси“ се крият множество проблеми. Всяка валута има преди всичко вътрешна и външна страна.

Според вътрешната си страна валутата почива върху **стабилитета на покупателната сила**, върху едно стремящо се равновесие между паричния доход и стоковото му покритие, т. е. конкретно между заплатите, цените и разполагаемите стоки.

Според външната - отнася се до разменните отношения на една валута към множеството валути на другите народни стопанства. При това в центъра стои курса на полиците девизите. Този поличен курс е от своя страна вторична изразна форма и резултат на извънредно комплицирания и многостранен междудържавен обмен и платежни отношения, които заедно се отпечатват в платежния баланс на една страна срещу чужбина.

Бих желал най-напред, за ясност на различията на днешната валутна политика и тази в миналото, да обърна внимание още и върху това, че в оценката за предимството на вътрешната и външна валута в последното десетилетие се прокараха основни промени. Под знака на златния автоматизъм на международното валутно състояние, предимство вземаха външните отношения, т. е. поличния курс. Последствията са известни: интернационални конюнктурни връзки и зависимост на народните стопанства от чужбина, а тъй също и от презокеанските конюнктурни колебания. Поради катастрофалните му въздействия върху националните стопанства, златния автоматизъм се провали в световната криза от 1930-1932 г. Този автоматизъм никога не ще възкръсне!

II. Вътрешностопанско положение на европейските валути

Да разгледаме сега най-напред вътрешно-стопанската страна! Германската вътрешна валутна политика, както е известно, от октомври 1936 г., времето на задържането на цените, е насочена с всички сили върху запазване стабилитета на покупателната сила посредством един постоянно усъвършенствуван апарат за контрол на цените и заплатите.

Иначе, обаче, стои работата с другите страни на европейското пространство. Още преди избухването на войната, във всички европейски страни се наблюдаваха засилени

тенденции за покачване на цените. От есента на 1939 г. те се засилиха в значителна степен.

Тук значи, за вътрешно стопанско стабилизиране на покупателните сили не може да става дума. Поради това, във всички тези страни требваше да се повишат заплатите. За отбелязване е впрочем, че от есента на 1941 г. се полагат на всякъде усилия да се задържи това покачване на цените. Нема вече европейска страна, в която да не е учреден институт за контролиране на цените и прокарани закони за тяхното задържане. Това също не остана без успех.

III. Девизна политика - двустранно уравниване

Ние идваме до външните отношения на континентално-европейските валути. Развитието към стопанско-валутно голямо пространство, както е известно, си проби път в Европа още в годините преди избухването на войната. Валутите следват - както всеки знае - това може да се удостовери и от опитите - линията на най-интензивния стокообмен, и най-оживени платежно-балансови отношения.

Тия съществени направления могат да се разпознаят във валутното развитие на континентална Европа през време на последните години:

1. Преминаването от двустранното към много странното уравниване.
2. Появяването на клирингови салда и
3. Осъществяване и осигуряване уравниването на валутните отношения.

IV. Създаване на многостранно уравниване

Принципно ще трябва да се приеме, че както при стокообмена, така и при образуването на континентално-европейските отношения, особено полезен се указа факта, че Германия още в миналите години създаде една годна система на валутно уравниване. По неволя, тази система требваше най-напред да бъде съградена върху основата на двустранността.

В течение на войната се яви практическата възможност да преминем в по-голям размер от двустранното към многостранното multilateral уравнивание.

V. Проблемът за клиринговите салда

Въпреки споменатия прогрес, методите на едно всестранно уравниване в Европа се намират още в първите стадии на развитие.

Главната задача е споменатата вече задача за **клиринговите салда**.

Възникването на клиринговите салда се обяснява много лесно. Германия, която носи най-големия товар на борбата срещу англо-саксонско-болшевишката заплаха на континенталното пространство, се нуждае за нуждите на войната от постоянен приток от сурови материали и други стоки. Цялото европейско аграрно и индустриално стопанство работи със своя производствен капацитет за военните нужди и снабдяване на континенталното пространство. Ангажирането на повече от 2 милиона чужди работници в германското народно стопанство, които искат да преведат и превеждат част от заплатите си в своята страна, създава активното сало на почти всички европейски страни в Берлин, т. е. пасивното салдо на Германия почти спрямо всички европейски държави.

Крайната цел на валутно-политическата реформа на нашия континент е, образуването на свободен, по възможност по-малко възпиран от бюрократично регламентиране, междудържавен платежен обмен между отделните европейски страни и едно по-нататъшно свързване на техните кредитни пазари.

Нова Европа

